

Møte tirsdag den 27. januar 2015 kl. 10 President: **Kenneth Svendsen**

Dagsorden (nr. 38):

1. Interpellasjon fra representanten Sveinung Rotevatn til kommunal- og moderniseringsministeren:

«Kommune- og regionreforma vil medføre endringer i kommune- og fylkesstrukturen. Større kommunar gjev nye utfordringar for lokaldemokratiet, og ein ny regionstruktur vil medføre ei endring av ordninga med valdistrikt som fylgjer fylkesgrensene – og kanskje også på lengre sikt valdistrikta ved stortingsval. Dagens valordning har dessutan mange utfordringar. Noreg har m.a. motteke kritikk frå OSSE ved fleire høve, og det har vore diskusjon om veljarane sitt reelle høve til å påverke listene.

Korleis vil statsråden sikre at demokratiet kjem styrka ut av kommune- og regionreforma, og vil statsråden parallelt med reformarbeidet starte arbeidet med tilpassing av valordninga?»

2. Interpellasjon fra representanten Eirik Sivertsen til justis- og beredskapsministeren:

«Ifølge Flyktinghjelpen er det mer enn 51 millioner mennesker på flukt i verden. Dette er det høyeste antall registrerte flyktninger siden den andre verdenskrigen, og skyldes en lang rekke konflikter i verden i dag. Mange av flyktingene prøver å komme seg til Europa, via ruter som går over Middelhavet. De som kommer seg over til Europa, søker beskyttelse og håper på en bedre framtid. Så langt i år hevdes det at over 160 000 mennesker er reddet og over 3 200 mennesker er druknet. Italia har nå avsluttet redningsoperasjonen Mare Nostrum, og den er erstattet av den mye mindre operasjonen Triton. Dette gir ifølge Norges Rederiforbund mye større belastning for skip i området, samtidig som den humanitære situasjonen forverres.

Hvordan vil regjeringen avhjelpe situasjonen?»

3. Interpellasjon fra representanten Ola Elvestuen til justis- og beredskapsministeren:

«Arktis er en viktig arena for internasjonal politikk. Skal Arktis fortsatt være preget av lav spenning, må Norges rolle som aktør videreutvikles. Spyspissen i Norges arktiske politikk har vært vår aktivitet på Svalbard basert på forskning og undervisning, romvirksomhet, reiseliv og kulldrift. De tre første områdene er i vekst, mens markedssituasjonen og internasjonal klimapolitikk gjør at kulldriften er på vei ut. En slik endring vil få konsekvenser for Svalbardsamfunnet. Spørsmålet er ikke om kulldriften skal avvikles, men på hvilken måte og hvordan vi best ivaretar viktige norske interesser. Longyearbyen kan blant annet bli et attraktivt senter for operativ arktisk virksomhet gjennom å bli et internasjonalt logistiksenter for industriell aktivitet, overvåkning og søk og redning i Arktis. Svalbard står foran store endringer.

Hva er regjeringens strategi for videreutvikling av Longyearbyen som et livskraftig lokalsamfunn?»

4. Referat

Presidenten: Representantene Gunnar *Gundersen* og Audun *Lysbakken*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Følgende innkalte vararepresentanter har tatt sete:

For Aust-Agder fylke: Lene *Langemyr*

For Akershus fylke: Thore *Vestby*, Kjartan *Berland* og Anette C. *Elseth*

For Buskerud fylke: Tone Heimdal *Brataas* og Gerd Eli *Berge*

For Hordaland fylke: Eigil *Knutsen*

For Møre og Romsdal fylke: Arnulf *Goksøyr* og Britt Giske *Andersen*

For Rogaland fylke: Marie Ljones *Brekke*

For Sør-Trøndelag fylke: Torhild *Aarbergstotten*

For Vestfold fylke: Ellen *Eriksen*

For Østfold fylke: Knut *Espeland*

For Senterpartiets stortingsgruppe foreligger meddelelse om at den innvilgede permisjon for representanten Jenny *Klinge* i tiden fra og med 27. januar til og med 29. januar er trukket tilbake. Denne meddelelsen tas til etterretning.

Fra Høyres stortingsgruppe foreligger søknad om at den innvilgede permisjon for representanten Sylvi *Graham* forlenges til å gjelde til og med 30. januar.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten Thore *Vestby* vil fortsatt møte i permisjonstiden.

Presidenten: Fra den innkalte vararepresentant for Nord-Trøndelag fylke, Gunnar *Viken*, foreligger søknad om fritak for å møte i Stortinget under representanten Elin Rodum *Agdesteins* permisjon i tiden fra og med 27. januar til og med 29. januar på grunn av sykdom.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Andre vararepresentant for Nord-Trøndelag fylke, Erik *Fløan*, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Erik *Fløan* er til stede og vil ta sete.

Det foreligger en rekke permisjonssøknader:

- fra representanten Ingjerd *Schou* og Snorre Serigstad *Valen* om permisjon i tiden fra og med 27. januar til og med 29. januar – begge for å delta i Europarådets parlamentariske forsamlings delsesjon i Strasbourg
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Sverre *Myrli* i tiden fra og med 27. januar til og med 29. januar for å delta i NATOs parlamentariske forsamling i Washington
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om sykepermisjon for representanten Eva Kristin *Hansen* fra og med 27. januar og inntil videre
- fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe om sykepermisjon for representanten Tor André *Johnsen* fra og med 27. januar og inntil videre
- fra representanten Ketil *Kjenseth* om velferdspermisjon fra og med 27. januar og inntil videre

- fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe om velferdspromisjon for representanten Kristian *Norheim* i tiden fra og med 28. januar til og med 19. februar

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:

For Akershus fylke: Are *Helseth*

For Hedmark fylke: Hege *Jensen*

For Oppland fylke: Ingjerd Thon *Hagaseth*

For Telemark fylke: Gry-Anette Rekanes *Amundsen*

For Sør-Trøndelag fylke: Audun *Otterstad* og Aud Herbjørg *Kvalvik*

For Østfold fylke: Tone *Damsleth*

Presidenten: Are Helseth, Hege Jensen, Ingjerd Thon Hagaseth, Audun Otterstad, Aud Herbjørg Kvalvik og Tone Damsleth er til stede og vil ta sete.

Statsråd Jan Tore Sanner overbrakte 5 kgl. Proposisjoner (se under Referat den 29. januar).

Sak nr. 1 [10:05:27]

Interpellasjon fra representanten Sveinung Rotevatn til kommunal- og moderniseringsministeren:

«Kommune- og regionreforma vil medføre endringar i kommune- og fylkesstrukturen. Større kommunar gjev nye utfordringar for lokaldemokratiet, og ein ny regionstruktur vil medføre ei endring av ordninga med valdistrikt som fylgjer fylkesgrensene – og kanskje også på lengre sikt valdistrikta ved stortingsval. Dagens valordning har dessutan mange utfordringar. Noreg har m.a. motteke kritikk frå OSSE ved fleire høve, og det har vore diskusjon om veljarane sitt reelle høve til å påverke listene.

Korleis vil statsråden sikre at demokratiet kjem styrka ut av kommune- og regionreforma, og vil statsråden parallelt med reformarbeidet starte arbeidet med tilpassing av valordninga?»

Sveinung Rotevatn (V) [10:06:38]: Noreg er eit velfungerande demokrati. Samanliknar ein med dei fleste andre land i verda, er det liten grunn til å klage over det norske folkestyret. Når vi representantar frå Stortinget reiser ut i verda som valobservatørar, ser vi mykje som ikkje er på stell, og vi er flinke til å fortelje andre korleis dei kan betre valordningane sine. Samtidig trur eg det er sunt at vi også tek ein kikk i spegelen med jamne mellomrom og spør oss sjølve om det ikkje også er sider ved vårt demokrati og våre valordningar som kan gjerast endå betre. Slike debattar bør gå føre seg i denne salen, så eg er glad for at kommunal- og moderniseringsministeren er her i dag for å diskutere temaet.

I tillegg til å vere ansvarleg for avvikling av val i Noreg har statsråden ansvar for kommune- og regionreforma som eit fleirtal i Stortinget har vedteke å gjennomføre. Derfor

vil eg ta utgangspunkt i henne når eg no skal starte denne debatten.

Eit av dei uttalte måla med kommunereforma – ja, kanskje det viktigaste målet med reforma – er å styrkje lokaldemokratiet. Det gjer vi gjennom å tilføre kommunestyra og regionforsamlingane i landet nye oppgåver og større fullmakter. Men vi bør også etter mitt syn sjå med eit kritisk blick på korleis veljarane kan påverke samansetninga av desse lokale forsamlingane, som Stortinget altså ønskjer skal bli endå viktigare. For dersom Stortinget er einig med Venstre i at det er sider ved valordninga som bør bli betre, er det etter mitt skjønns naturleg at ein frå regjeringa si side, parallelt med kommune- og regionreforma, startar arbeidet med ei betring og tilpassing av valordninga.

Eg vil peike på eit par moment ved valsystemet vårt som det er verdt å sjå på med eit kritisk blick. Noko av det gjeld berre lokalval, noko gjeld stortingsval, og noko gjeld begge delar.

Først til ordninga med personval. I Noreg er det partia som føreslår lister til valet. Men dessverre veit vi at medlemstala i dei politiske partia har gått jamt nedover i mange år, og talet på partimedlemmer som deltek i nominasjonsprosessar, er endå lågare. Derfor er det viktig at veljarane har størst mogleg sjanse til også å påverke personsammansetninga av dei folkevalde forsamlingane våre, ikkje berre partisammansetninga.

Ved val til kommunestyre har veljarane ganske god moglegheit til å påverke listene, og vi veit at dei nyttar seg av denne moglegheita i stor grad. Heile 40 pst. av veljarane gjev personstemme ved kommuneval. Fram til 2002 var det også mogleg å stryke kandidatar frå vallistene. Det har ein dessverre ikkje høve til lenger. Men eg veit at statsråden tidlegare har vore engasjert i denne problemstillinga. Det kunne derfor vore interessant å høyre om han framleis ønskjer å gjeninnføre høvet til å stryke listekandidatar, og om dette er noko regjeringa vil jobbe for.

Ifølgje ein rapport frå Institutt for samfunnsforskning frå 2009 ønskjer eit fleirtal både i folket og blant listekandidatane sjølve at det skal vere mogleg å gjere strykingar på vallistene. Blant motstandarane av dette finn ein særleg erfarne listekandidatar og kandidatar frå Arbeidarpartiet. Ein fordel med høvet til å stryke og rette er at det er relativt enkelt å forstå for veljarane i eit elles ganske komplisert valsystem. Etter kommunestyrevalet i 1999 – det siste valet med høve til å stryke – ville heile 12 pst. av kandidatane ikkje vorte valde dersom det ikkje var for strykingar på listene. Kjønnss- og alderssammansetninga i kommunestyra vart derimot ikkje påverka av dette, viser den tidlegare nemnde rapporten.

Å gjere det enklare å påverke listene ved lokalval vil vere eit gode. Samtidig ville det kanskje vere eit endå større gode om det i det heile var mogleg å påverke listene ved stortingsval. Dette er berre teoretisk mogleg i dag, sidan heile 50 pst. av veljarane må gjere den same endringa for at det skal få ein konsekvens. Det har så vidt eg veit, aldri skjedd. Etter stortingsvalet i 2009 fekk Noreg kritikk frå OSSE for nettopp det manglande høvet til å endre på listesammansetninga, og Noreg vart oppfordra til å vurdere ei endring av vallova der ein senkar ters-

kelen for når ei retting faktisk skal få innverknad på lista.

Departementet har tidlegare uttalt at ein vil kome tilbake til ei vurdering av dette spørsmålet. Eg håper statsråden kan seie noko i dag om kva han eventuelt tenkjer å gjere på dette området. For ser ein på den låge deltakinga i nominasjonsprosessar saman med det manglande høvet til å endre listene, er realiteten at under 2 pst. av folket avgjer kven som skal bli medlemmer av den lovgjevande forsamlinga i landet. Det kan vi vanskeleg leve med.

Korleis ei slik personvalordning ved stortingsval skal utformast, kan vi sikkert kome tilbake til. Vi veit at nabolanda våre har ulike modellar der høvet til å gjere endringar påverkar kor mange som gjev personstemme. I Sverige er det rundt 25 pst., i Danmark rundt 50 pst. Til og med i Noreg, der personstemmer i realiteten ikkje har noko å seie, gjer heile 12 pst. av veljarane endringar på stortingslistene. Det viser at personsamansetninga i denne sal er noko veljarane ønskjer å påverke, og det bør dei få ei reell moglegheit til.

Noreg har også fått kritikk frå OSSE for valgjennomføringa vår på enkelte andre punkt. Blant anna er det reist kritikk mot gjennomføringa av forsøket med stemmegjeving over Internett. Venstre er glad for at regjeringa har sagt at det ikkje skal gjennomførast fleire forsøk med det. Teknologioptimisme er bra, men prinsippet om frie og hemmelege val er så viktig at val også i framtida bør gjennomførast i vallokale, der valfunksjonærar kan passe på at alt går rett for seg.

Eit tredje punkt der Noreg har fått kritikk, gjeld spørsmålet om offentleggjering av valkampbidrag. Pengar har stor innverknad på val, også dei norske vala. Vi bør derfor streve etter størst mogleg openheit om kva ressursar og interesser som står bak dei ulike partia og konstallasjonane. Etter partilova er det berre dei politiske partia sjølve som møter krav om offentleggjering av valkampbidrag, men vi veit at også valkamp frå tredjepartar, f.eks. næringsinteresser og fagforeiningar, kan spele ei heilt vesentleg rolle i ein valkamp. Mangel på offentleggjering av den typen indirekte partistøtte kan bidra til å undergrave omsynet til openheit rundt valkampfinansiering. Det kunne vore interessant å høyre om statsråden er einig med OSSE i at ein bør vurdere å stille krav om offentleggjering av valkampbidrag også frå tredjepartar.

Så vil eg seie eit par ord ikkje berre om korleis veljarane skal kunne påverke ved val, men også om kven vi bør gje høve til å vere veljarar. Venstre har alltid gått i bresjen for å utvide demokratiet, slik at stadig fleire får høve til å stemme – kvinner, arbeidarar, 20-åringar, 18-åringar. No er det på tide at vi lèt 16-åringane sleppe til. Valkanalene er den viktigaste kanalen for politisk medverknad, og 16- og 17-åringane våre viste gjennom forsøksordninga ved siste lokalval at dei er meir enn klare for å delta i demokratiet vårt. Evalueringa som Institutt for samfunnsforskning gjennomførte etter 2011-valet, viste ei rekkje interessante funn. Valdeltakinga blant 16- og 17-åringar låg om lag på snittet av folket, men heile 12 prosentpoeng over valdeltakinga blant 18–21-åringar. Dette stemmer godt overens med røynsla vi har frå andre land, der vi ser at yngre

veljarar faktisk deltek ved val i høgare grad enn ordinære førstegongsveljarar – kanskje på grunn av ein meir stabil livssituasjon og tettare band til kommunen dei er folkeregistrerte i.

Evalueringa av forsøksprosjektet viste også at det var små skilnader i dei politiske preferansane til 16- og 17-åringane samanlikna med veljarmassen elles, men at tendensen til at unge kandidatar vart stemde opp på listene, var særleg sterk i forsøkskommunane. Med tanke på at alderssnittet i kommunestyra i landet vårt er rimeleg høgt, og at veljarmassen blir eldre og eldre, må det seiast å vere eit svært positivt resultat av forsøksprosjektet.

Venstre er glad for at regjeringa har valt å følge oppfordringa om å føre vidare forsøket med stemmerett for 16-åringar også ved dette lokalvalet, men det kunne likevel vore interessant å høyre kva statsråden har tenkt å gjere for å leggje til rette for eit vellykka forsøk også denne gongen, og om han i det heile ser nokon moment ved evalueringa frå siste forsøksprosjekt som taler imot at dette skal bli ei permanent ordning.

Landet skal snart få sterkare og større kommunar og sterkare og større regionar. Det er det gode grunnar for, men dette er ei reform som også vil medføre at mange vil få lengre reiseveg til rådhuset sitt. Det fordrar at vi no tek ein god diskusjon om korleis vi kan styrkje valordninga vår, og det fordrar at ein også tek ein lokal diskusjon om korleis ein kan flytte demokratiet nærmare folk, eksempelvis gjennom bruk av folkerøystingar, innbyggjarinitiativ, oppretting av bydelsutval eller lokalutval m.m. Det er jo høve til å opprette bydelsutval i dag, men det er ei moglegheit som er lite brukt, og som det definitivt bør vere aktuelt å bruke meir no når ein skal få større kommunar.

Eg håper at dei ulike spørsmåla eg har vore innom i dette innlegget, både dei som gjeld lokalval, og dei som gjeld nasjonalval, kan vere eit oppspel til ein god debatt, som forhåpentleg kan munne ut i eit endå sterkare folkestyre.

Statsråd Jan Tore Sanner [10:16:31]: Jeg vil først benytte anledningen til å takke representanten Rotevatn for å ta opp et veldig viktig og aktuelt tema, og jeg er glad for at disse temaene diskuteres i Stortinget, det er rette sted for denne type debatter.

Kommunene er grunnmuren i det norske demokratiet, og med kommunereformen skal kommunenes rolle som demokratisk arena bli enda viktigere. Regjeringen vil styrke lokaldemokratiet ved å flytte makt og ansvar til kommunene. Det betyr at folk flest får økt innflytelse over sin egen hverdag og sitt eget lokalmiljø.

I dag er lokaldemokratiet under press. Økt statlig detaljstyring og vekst i interkommunalt samarbeid svekker lokaldemokratiet. Interkommunalt samarbeid har vært kommunenes egen strategi for å gjøre seg rustet til å ivareta lovpålagte tjenester med tilstrekkelig kompetanse og kapasitet. Det vil alltid være behov for interkommunalt samarbeid, men det blir feil når omfanget blir så stort som vi ser i dag, og når dette skyldes at kommunene ikke er i stand til å løse oppgaver på egen kjøp.

Det omfattende interkommunale samarbeidet utgjør et

demokratisk og styringsmessig problem. Innbyggerne vet ikke helt hvem som skal stilles til ansvar når de skal gå til valgurnene, når politikere fra nabokommunene er like mye og kanskje mer ansvarlig for hva de interkommunale organene foretar seg. I tillegg har økt statlig detaljstyring de siste tiårene redusert kommunenes muligheter til å tilpasse tjenestene til lokale forhold i kommunen.

Det er viktig at lokaldemokratiet settes på dagsordenen ved kommunereformen. Vi har nå en god anledning til å fremheve kommunen som demokratisk organ og nødvendigheten av å tenke demokrati når det skal planlegges og gjennomføres en kommunesammenslåing. Kommunen er arenaen hvor innbyggerne skal få anledning til å påvirke beslutninger som gjelder dem, og å velge sine lokale ledere, ledere som skal få et mer helhetlig ansvar for lokal oppgaveløsning og utvikling.

Departementet bidrar i kommunenes arbeid med å utvikle eget lokaldemokrati, bl.a. gjennom å spre erfaringer som bidrar til læring og utvikling av demokratiet i flere kommuner. Kompetansesenteret for distriktutvikling har fått i oppdrag å utvikle en veileder for demokratiutvikling. Veilederen skal bidra til at utvikling av lokaldemokratiet er et sentralt element i sammenslåingsprosessene. En samlet veileder ferdigstilles og lanseres i løpet av våren. Med denne veilederen ønsker departementet å vise at det finnes flere måter å realisere et godt lokaldemokrati på. Det er viktig å synliggjøre ulike organisasjonsformer og former for involvering som kan bidra til et mer levende lokaldemokrati. Det er også viktig å få frem gode eksempler fra inn- og utland på kommuner som aktivt har arbeidet med lokaldemokrati. Det skal også redegjøres for metoder for hvordan innbyggerne kan bidra i byggingen av demokratiet i en ny kommune.

Jeg tror at med sterkere kommuner kan kommunene også bli bedre på å trekke innbyggerne inn i viktige beslutningsprosesser. Man kan bli mer systematisk på å utvikle ordninger som setter innbyggerne i sentrum. Med bevisst satsing kan kommunene bli enda sterkere som demokratiske organ i forbindelse med kommunereformen enn hva de er i dag.

Representanten Rotevatn tar også opp en annen svært viktig side ved demokratiet, nemlig valgordningen vår. Et sentralt mål i departementets arbeid på dette området er at tilliten til valgordningen og valggjennomføringen opprettholdes. For å sikre dette kreves det konstant oppmerksomhet på om valgsystemet fungerer optimalt. Et sentralt tiltak for å sikre dette er at internasjonale valgobservatører siden 2009 har vært invitert til å observere alle valg i Norge. Jeg mener eksterne blikk på hvordan vi gjennomfører valg, er svært nyttig og viktig, både for å lære og ikke minst for å få opp diskusjoner rundt sentrale forhold knyttet til valggjennomføringen.

OSSE har observert stortingsvalget både i 2009 og i 2013. Hovedkonklusjonen i rapporten fra 2013 er:

«Valget hadde en høy grad av tillit både blant politiske deltakere og offentligheten generelt. Lovgivningen gir et solid grunnlag for å gjennomføre demokratiske valg. Gjennomføringen av valget var profesjonelt og effektivt, og hadde høy tillit blant interessegrupper.»

I sine rapporter har OSSE, som representanten Rotevatn nevner, også kommet med forslag til forbedringer. OSSEs anbefalinger er blitt grundig fulgt opp. Vi sender i disse dager over en oppfølgingsrapport til OSSE på bakgrunn av rapporten fra 2013-valget. Et sentralt punkt her er bl.a. at vi nå vil utrede klage- og godkjenningssystemet for valg. Dette er et punkt som Norge har fått internasjonal kritikk for, og vi ønsker nå å se på hvordan dette kan forbedres.

Et annet forhold som OSSE har tatt opp, er personvalgreglene ved stortingsvalg. I Norge har vi i dag, slik representanten Rotevatn redegjør for, ulike personvalgordninger for kommunestyre-, fylkestings- og stortingsvalg. Ved kommunestyrevalg har velgernes rettinger i dag stor betydning. Ved fylkestingsvalg er det færre som retter på listene, og rettelsene har i stor grad vært sammenfallende med partienes rangering. Det har dermed ikke ført til store endringer i sammensetningen i fylkestinget. Når det gjelder stortingsvalg, har velgerne i liten grad mulighet til å påvirke hvem som velges inn.

Sammen med flere Høyre-representanter var jeg med på å fremme forslag i 2010 om å innføre mulighet for personvalg ved stortingsvalg. Høsten 2014 la departementet frem en utredning om konsekvenser av mulige endringer som følge av endring i personvalgreglene ved stortingsvalg. Med bakgrunn i denne rapporten vil departementet i vår sende ut et høringsnotat med forslag til endringer i personvalgreglene for stortingsvalg, for så å følge dette opp med en lovproposisjon til Stortinget.

Jeg mener tiden er moden for å gi velgerne økt mulighet til å påvirke listene også ved stortingsvalg, og dersom Stortinget gir sin tilslutning, kan nye regler tre i kraft før valget i 2017. Dette er altså en sak som vi allerede arbeider med.

I tillegg til internasjonale observatører gjennomfører departementet etter hvert valg en grundig evaluering av valget, som sendes på bred høring, og der eventuelle behov for lovendringer diskuteres.

Endring av kommune- og fylkesgrenser har betydning for både valgordningen og valgarbeidet. De praktiske og administrative sidene av valgarbeidet vil kunne bli påvirket. Utredning av behov og eventuell tilpassing av valgsystemet i tråd med reformarbeidet er noe vi har stor oppmerksomhet på. Ansvar for valggjennomføring og arbeidet med kommune- og regionreform er samlet i mitt departement. Vi har dermed gode forutsetninger for å se dette i sammenheng.

Å sikre representasjon fra hele landet til Stortinget er et viktig prinsipp i den norske valgordningen. Mandatfordelingen mellom valgdistriktene påvirkes både av antall innbyggere og størrelsen på valgdistriktets areal. Det er en dynamisk fordeling som beregnes på nytt hvert åttende år for å ta høyde for endringer i innbyggertall. Bakgrunnen er et ønske om å sikre både politisk og geografisk representasjon.

Internasjonale standarder åpner for slike ordninger innenfor rimelige grenser. OSSE stilte i 2009 spørsmål ved om fordelingen vi bruker i Norge, avviker for mye. Departementets vurdering på daværende tidspunkt

var at fordelingen var i samsvar i internasjonale standarder.

Mandatfordelingen mellom valgdistriktene følger av Grunnloven. Hensynet bak å ha disse bestemmelsene i Grunnloven er å sikre en stabil og forutsigbar valgordning.

Endring av antall fylker vil kunne ha konsekvenser for valgdistriktene ved stortingsvalg. Dette er et stort og prinsipielt spørsmål, og vi må sørge for at vi har en valgordning som har tillit blant velgerne. Jeg mener det er viktig med langsiktig tenkning rundt disse spørsmålene. Jeg vil derfor, når Stortinget har tatt stilling til reformen, sørge for en grundig utredning av alle sider ved denne problemstillingen som en del av arbeidet med regionreformen.

Representanten Rotevatn tok også opp andre sider ved valgsystemet. Regjeringen har ikke planer om å gjeninnføre stryking ved kommunevalg. Jeg mener allikevel at dette er en viktig diskusjon som hører hjemme i Stortinget, og vi vil selvsagt være lydhøre for de synspunkter som kommer til uttrykk i Stortinget, men vi har ikke på det nåværende tidspunkt planer om å gjennomføre dette. Det er også min holdning at i denne type spørsmål er det viktig at det er bred tilslutning og konsensus blant flere partier om større endringer i valgsystemet. Det er også bakgrunnen for at vi nå kan gå vidare med planer om gjennomføring av personvalg ved stortingsvalg. Dette var spørsmål som ble breidt drøftet i Stortinget i forrige stortingsperiode.

Det er også riktig at vi viderefører forsøket med stemmerett for 16- og 17-åringer. Her har regjeringenspartiene i utgangspunktet en annen holdning enn Venstre, men med bakgrunn i Venstres initiativ og Venstres ønske om å videreføre forsøket har regjeringen etterkommet det, og det gjennomføres i 20 kommuner ved første kommunevalg. Der har vi da besluttet at man viderefører i ti av de gamle kommunene pluss at man supplerer med ti nye. Det vil gi oss et godt grunnlag til å få god erfaring med dette forsøket.

Sveinung Rotevatn (V) [10:26:53]: Takk til statsråden for ei god utgreiing og for gode svar på mange av spørsmåla mine. Det er veldig gledeleg å høyre at arbeidet med å innføre personval til Stortinget er i gang. Det gler eg meg til å sjå resultatata av. I så måte kunne det vere interessant å høyre om statsråden har nokre tankar om det skal vere ei form for grense for dette, tilsvarende det ein har ved fylkestingsval eksempelvis, eller om ein ser for seg ein modell meir lik han vi har ved kommuneval.

Det er samtidig synd at regjeringa foreløpig ikkje ønskjer å gjeninnføre moglegheita til stryking. Det er noko vi veit veldig mange veljarar nytta seg av, og som fekk konsekvensar då det var mogleg. Eg tolkar likevel innlegget til statsråden slik at det er ei viss opning for at vi kan diskutere dette framover, og iallfall frå Venstre si side ønskjer vi å signalisere at det er noko ein definitivt bør gjere.

Så deler nok eg statsråden sitt syn på dette vesenet med interkommunalt samarbeid. Frå min ståstad må eg seie at det å få større kommunar bør og vil føre til at vi får færre av dei, og at ein får større folkevald kontroll over viktige oppgåver som i dag blir løyste gjennom interkommunalt samarbeid, alt frå avfallshandtering til barnevern.

Så er det eit stort spørsmål, som statsråden seier, om regionreforma vil få konsekvensar for valdistrikta våre ved stortingsval. Eg er einig i at dette er eit spørsmål som Stortinget sjølv må ta stilling til. Det er jo eit grunnlovsspørsmål, og det vil måtte vere gjenstand for ei stor utgreiing, men samtidig trur eg nok det er viktig at vi i denne salen er bevisste på at når ein no går inn i ein prosess med regionreform, vil det vere naturleg at ein etter kvart tenkjer i dei baner.

Samtidig vil eg gjerne ha svar på nokre av spørsmåla som statsråden ikkje var inne på. Det eine er dette med stemmerett for 16-åringer. Eg er som sagt glad for at regjeringa vidarefører prosjektet – det er veldig bra – men eg er spent på om det var noko ved det førre forsøket som regjeringa og statsråden meinte var negativt, som talte imot at vi skal utvide demokratiet vårt også nedover. Det ville ha vore flott dersom den kommune- og regionreforma vi skal gjennomføre, også kunne ha vore ei stor reform for å inkludere mange fleire i demokratiet vårt.

Så har eg også eit spørsmål som er litt meir, eg heldt på å seie, ope for drøfting. Det går på bruken av lokalutval og bydelsutval, som er ei moglegheit i dag, men som blir lite brukt. Store kommunar som Bergen f.eks. har hatt det, men gått vekk frå det, mens i Oslo opplever ein at det fungerer godt. Eg meiner, som eg sa i hovudinnlegget mitt, at det å få større kommunar tilseier at også dette kan bli ei meir aktuell moglegheit, så eg lurar på om statsråden har nokre tankar rundt det.

Statsråd Jan Tore Sanner [10:30:10]: Igjen: Jeg mener det er svært viktig at vi har en åpen diskusjon om disse spørsmålene i samfunnet generelt, men i Stortinget spesielt. Jeg mener at det har stor verdi at vi har denne debatten. Det skaper tillit, og det skaper også forankring. Den tilliten til vårt valgsystem er helt fundamental, og det er derfor jeg er opptatt av at i denne typen spørsmål er det også viktig at det er bred tilslutning. Det er grunnen til at regjeringen ikke nå har noen planer om å ta opp diskusjonen om stryking, men jeg lytter til den debatten som eventuelt måtte komme på dette området i Stortinget, og til samfunnsdebatten.

Når det gjelder spørsmålet om 16-åringers stemmerett, er regjeringenspartienes holdning at stemmerettsalderen bør følge myndighetsalderen. Det er et prinsipielt standpunkt. I tillegg hadde også den rapporten som kom etter forrige forsøk, nyanser hvor det ble trukket frem både positive og ikke fullt så positive sider. Men med bakgrunn i Venstres initiativ har jeg sagt at vi viderefører forsøket, og det at vi viderefører forsøket også i noen av de kommunene som hadde det sist, gir oss et godt grunnlag.

Så til spørsmålet om personvalg ved stortingsvalg. Vi har ikke nå tatt stilling til hvilken modell man skal velge, men vi har sett på de modellene som har vært utprøvd i Sverige og også i flere av våre andre naboland. Det er viktig at vi lytter til de land som kanskje ligger oss nærmest i både valgordning og demokratisk tradisjon. Vi vil sende et forslag på høring i løpet av våren – det er i hvert fall det vi tar sikte på – og så ser vi frem til en videre god diskusjon om dette spørsmålet i Stortinget.

Når det gjelder det siste spørsmålet som representanten Rotevatn tar opp, nemlig spørsmålet om kommunedelsutvalg, mener jeg at det er en interessant modell. Bodø og Skjerstad, som nå har slått seg sammen, har opprettholdt kommunedelsutvalg. Det er syv mil fra Skjerstad til Bodø sentrum. Det at de har et kommunedelsutvalg, bidrar til at de sikrer nærheten, og at direktevalgte politikere på Skjerstad også har en reell innflytelse når det gjelder bl.a. regulerings saker. Så det er en modell som er prøvd ut der, og som virker godt, og nettopp gjennom det arbeidet som distriktssentrene nå gjør, ønsker vi systematisk å samle informasjon om hva som er gjort ulike steder, og bidra til at denne informasjonen spres. Men jeg er enig i at med større kommuner kan det være en modell som bidrar til å forsterke lokaldemokratiet vårt. Det er et viktig mål for regjeringen og også blant partiene i Stortinget at vi bruker kommunereformen til å vitalisere lokaldemokratiet vårt, som har en god del utfordringer i dag.

Eirik Sivertsen (A) [10:33:30]: La meg få starte med å rette en takk til interpellanten for å løfte diskusjonen om demokrati i forbindelse med kommunereformen også til Stortinget. Det er åpenbart at så store strukturelle endringer som regjeringens kommunereform legger opp til, vil kunne ha demokratiske følger.

På et tidspunkt ble også regjeringens kommunereform ofte omtalt som en stor demokratireform, men så langt er det vanskelig å finne spor av endring og styrking av demokratiet i det som regjeringen har lagt fram. Det har handlet veldig mye om struktur. Spørsmålet er om man har forlatt det sporet, eller om man fortsatt er opptatt av å bruke anledningen når man gjør betydelige strukturendringer, til også å styrke lokaldemokratiet.

Tiden er i hvert fall inne for å være nyansert, løfte fram og drøfte ulike løsninger og muligheter og se på konsekvenser av de endringene som gjøres. La meg nevne ett eksempel, som handler om diskusjonen som har oppstått nå, etter at ekspertutvalget til regjeringen tok opp en diskusjon om hvordan man velger å organisere fylkene: I utgangspunktet er det i dag slik at alle som stemmer ved kommune- og fylkestingsvalg, har innflytelse på de samme oppgavene. Hvis man skal følge et slikt opplegg som ekspertutvalget har lagt fram og velge én av de modellene, hvor man har f.eks. byfylker, og at noen kommuner skal ha en annen oppgaveportefølje enn andre, vil jo det få konsekvenser for hvilken vekt stemmen din skal ha på ulike nivåer. Det er isolert sett ikke et demokratisk problem, men det vil i hvert fall kunne være mindre oversiktlig, og det kan også utgjøre et problem noen steder når man vil få noen restoppgaver som er veldig avgrensede, mens andre innbyggere vil kunne påvirke mye større oppgaver som er lagt til fylker eller kommuner.

Det er også sann at hvis man skal nå det målet som mange har trukket opp – man har antydnet ca. 100 kommuner – vil det bety at vi ikke bare får færre kommuner, men vi vil også få færre folkevalgte. Det norske demokratiet er i dag sterkt fordi vi har ca. 11 000 folkevalgte. Spørsmålet er hvor mange lokale folkevalgte vi blir sittende igjen med. Det er jo ikke sikkert at det er et en-til-en-forhold

mellom antallet folkevalgte og demokratiet, men mitt utgangspunkt er i hvert fall at de folkevalgte vi har, som ofrer mye av fritiden sin, og som er engasjert i sitt lokalsamfunn og ønsker å skape et bedre samfunn, gjør en veldig viktig jobb.

Flere akademikere som har uttalt seg om reformen, er også opptatt av hva som skjer hvis det forsvinner et stort antall ordførere – ordførere som kan representere en annen stemme enn sentralmakten nasjonalt når det gjelder å forstå og tegne et bilde av hvordan nasjonen egentlig ser ut. Hvis 300 av de 400 ordførerne forsvinner – har det en demokratisk betydning? Og hva er konsekvensene på sikt?

La meg bare understreke at Arbeiderpartiet er veldig opptatt av at vi tar en diskusjon om hvordan kommunene skal møte sine framtidige utfordringer. Vi tror det er viktig at de lokale folkevalgte setter seg ned og diskuterer hvordan de enkelte kommunene skal møte utfordringene. Det er en uenighet om om man skal lytte til de svarene man får, eller ikke, men vi er i hvert fall enig med regjeringen i at det er viktig at man setter seg ned rundt omkring og tar det som statsråden omtaler som nabopraten.

Men det å kunne bestemme styringsformen og hvordan man skal styre sitt eget lokalsamfunn er også en del av demokratiet. Det betyr at vi også må lytte til de rådene vi får fra de lokale folkevalgte. Nyere forskning viser at de samfunnene med tillit og jevnbyrdighet, er de samfunnene hvor folk også er mest fornøyd. I tillegg er dette de aller viktigste forklaringene på hvilke økonomier som lykkes. Det å ha tillit handler også om å ha nærhet, og det handler om at de beslutningene som lokalpolitikere og regionalpolitikere fatter, har legitimitet, og det må vi ikke gi på båten gjennom en storstilt kommunestrukturendring.

Statsråden var i sitt innlegg inne på spørsmålet om interkommunalt samarbeid, og la meg få lov til å understreke at min oppfatning er at interkommunalt samarbeid i seg selv ikke er et demokratisk problem, men det er utfordringer mange steder knyttet til hvordan man velger å organisere og praktisere det interkommunale samarbeidet. Det burde vært viet mer oppmerksomhet enn bare å skylde på at dette er et demokratisk problem.

Debatten om dette skal selvfølgelig foregå i Stortinget, og det er viktig at Stortinget deltar i denne debatten, og regjeringens kommunereform bør også få større oppmerksomhet i den offentlige debatten. Men det er et ansvar som også hviler tungt på statsrådets skuldre. Man kan ikke bare utsette dette spørsmålet til etter at reformen er klar, og så diskutere (presidenten klubber) demokratiet. Formannskapslovene av 1837 hadde to formål: Det ene var å løse nasjonale (presidenten klubber igjen) oppgaver. Det andre var å sikre lokaldemokratiet. Sånn må det også være med kommunereformen.

Presidenten: Presidenten ber om at taletiden følges.

Marit Arnstad (Sp) [10:39:02]: Det er en interessant interpellasjon som blir reist: om demokratiutfordringen og spørsmålet om framtidig kommunestruktur. Det er ikke noen tvil om at de store sammenslåingsprosjektene som vi nå er midt oppe i debatten om, rei-

ser noen utfordringer, og det er viktig og riktig å få det belyst.

I likhet med representanten Sivertsen har jeg lyst til å påpeke at en sammenslåingsprosess i seg sjøl jo vil redusere antallet lokale folkevalgte. Lokale folkevalgte er i de aller fleste tilfeller engasjerte mennesker – som er opptatt av det lokale demokratiet, opptatt av å delta i en dialog med sine innbyggere og opptatt av å bidra til beslutninger som er til lokalsamfunnets beste. Hvis en legger NHOs forslag til kommunestruktur til grunn – ca. 100 kommuner – vil det redusere dagens antall folkevalgte fra ca. 11 000 til under 4 000. Det betyr i seg sjøl at det blir færre som deltar i det lokale demokratiet og bidrar til de lokale beslutningene. Jeg synes også det hører hjemme i en interpellasjonsdebatt som dette.

Jeg synes også det er viktig det som Sivertsen var inne på, at ordførerne i seg sjøl i mange sammenhenger representerer en alternativ stemme, en alternativ røst, både til det statlige og staten som sådan og til det sentraliserte maktapparatets betraktninger. Disse røstene blir det færre av når en velger å slå sammen kommuner.

Regjeringen sier at den har som mål at kommunesammenslåingene skal gi et styrket lokaldemokrati. Så langt i prosessen har tiltakene som er lansert av regjeringen og av ekspertgruppa, vært lite preget av denne type tiltak for å fremme lokaldemokratiet, mens reformen i seg sjøl – som jeg nettopp pekte på – har noen elementer i seg som kommer til å svekke det lokale demokratiet.

Jeg har lyst til å peke på at hvis en skal styrke det lokale demokratiet, er spilleregler som frivillighet og innbyggermedvirkning i spørsmål både om endring i kommunedelingen og om utviklingen av det lokale samfunnet framover viktig. Når interpellanten her snakker om å bruke folkeavstemninger i større grad enn det en gjør i dag, er Senterpartiet helt enig i det. Vi mener at den første og beste muligheten til å bruke det er å gjennomføre lokale folkeavstemninger om hvorvidt en skal slå sammen kommuner eller ikke, slik at lokalbefolkningen faktisk får være med og avgjøre hva slags arena lokaldemokratiet i framtida skal utformes fra.

Jeg har også lyst til å peke på at interkommunalt samarbeid blir brukt som et argument med tanke på lokaldemokratiet. Å få større kommuner vil ikke eliminere interkommunalt samarbeid – på ingen måte. Interkommunalt samarbeid er like mye, om ikke mer utpreget i de største kommunene enn det er i de minste kommunene. Det å få eliminert interkommunalt samarbeid vil ikke skje, sjøl om en får en endret kommunegrense og en endret kommunedeling.

Jeg vil også nevne at spørsmålet om lokalutvalg eller bydelsutvalg har vært utprøvd i forbindelse med kommunereformen i Danmark. Dessverre har det ikke fungert. Det har på en måte blitt redusert til marginale arenaer, der folk sitter og snakker uten at de føler at de har noen virkelig innflytelse. Da er det ikke så veldig mye vits, og en har på samme tid sentralisert de virkelig viktige beslutningene i lokalsamfunnet til større enheter.

Spørsmålet om regioninndeling blir også viktig når det gjelder lokaldemokratiet, og når det gjelder valgordnin-

gen. Her må regjeringen, i strid med egne ønsker, komme tilbake til Stortinget med et forslag som innebærer at en fortsatt skal ha tre forvaltningsnivåer i Norge. Stortinget ønsker å diskutere hvordan et slikt regionalt nivå skal se ut. Dagens fylkeskommuner er jo mer enn bare vårt folkevalgte regionnivå – det er også valgdistriktet for stortingsvalget, og det er rammen om hoveddelen av statens regionforvaltning. Rotevatn reiser derfor et svært betimelig spørsmål når han spør hvordan endret fylkesinndeling vil virke inn på organiseringen av valgdistrikt ved stortingsvalg. Dette har ikke vært et mandat i de utredningene som har foregått foreløpig – vi vet veldig lite om den debatten. Det er en viktig debatt, som det er viktig å føre, uavhengig av hvordan en mener at de framtidige regiongrensene bør være.

Karin Andersen (SV) [10:44:13]: En av de første prøvesteinene vi nå har på om vi virkelig vil styrke lokaldemokratiet, er om vi lar kommunene sjøl få det siste ordet når det gjelder kommunesammenslåing. Det er i hvert fall lite troverdig hvis man starter en slik reform med å si at det må være et element av tvang i dette. Det kan det ikke være.

Det er behov for å styrke demokratiet både lokalt og sentralt. Da handler det ikke først og fremst om det som statsråden tok opp med f.eks. øremerking og statlig styring, det har nok mer å gjøre med at sentralleddet gir kommunene nok økonomisk handlerom – altså at de får en stor nok del av den totale økonomien, og at sentrale myndigheter fullfinansierer de oppgavene som sentrale myndigheter pålegger lokalforvaltningen. Da blir det handlingsrom igjen til demokratiet.

Så er statsråden opptatt av problemer med interkommunalt samarbeid. Ja, jeg hører stadig dette, men mange steder fungerer det godt. Det som imidlertid aldri blir problematisert, er det ustrakte ønsket om anbudsutsetting, konkurranseutsetting og privatisering – som bl.a. regjeringen ønsker. Når regjeringen sier at kommunene skal bli så store at de kan gjøre oppgaven sjøl, mener de allikevel ikke at de skal gjøre oppgaven sjøl. Og når man er folkevalgt på lokalt nivå, er det ganske vanskelig å styre de viktige oppgavene man har, når det skal handle om forretningsmessige kontrakter mellom leverandører og kommunen. Da er det ikke mye rom igjen for politikken. Hvis vi er opptatt av lokaldemokratiet fordi det skal ha viktige velferdsoppgaver, må vi være opptatt av at den kommunale forvaltningen gjør oppgaven sjøl, også i praksis, slik at det blir en del av den forvaltningen som lokalpolitikere kan styre.

Så er jeg enig i det som ble sagt fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet når det gjelder antall politikere, styrken av å ha mange ordførere, osv.

Og om folkeavstemninger: Ja, det er fint å bruke folkeavstemninger. Jeg registrerer at regjeringen advarer mot å bruke folkeavstemninger i forbindelse med kommunesammenslåinger, men gjerne vil ha brukerundersøkelser isteden. Regjeringen vil ikke engang sette ned foten for de kommunene som ekskluderer deler av befolkningen fra å delta i slike brukerundersøkelser, f.eks. folk over 80 år. Det har skjedd i kommuner. Jeg har spurt ministeren om han vil stoppe denne aldersdiskrimineringen, og han svarer nei.

Man kan også bli oppringt og få en rekke spørsmål som man skal ta stilling til, og så sitter det noen som skal sortere dem etterpå. Sånn sett er det mye redeligere med direkte avstemninger.

Når det gjelder personvalg, synes jeg det er spennende å se at det kommer nye forslag, for det kan være positivt. Jeg må si at personlig har jeg vært imot at muligheten til å stryke på listene skulle fjernes. Jeg mener at det var riktig, sjøl om det var leit når man ble strøket.

Så til slutt om 16-åringer. Jeg mener at det skal være veldig gode grunner for begrensninger i stemmeretten. Det skal være eksplisitt gode grunner for å ekskludere noen mennesker fra å ha stemmerett. Vi har nå foretatt disse forsøkene, og det er bra. De viser at valgdeltakelsen øker blant flere, f.eks. blant ungdom som er strafferettslig ansvarlig. De kan bli dømt etter lovene, og jeg mener at de da også bør kunne få være med og bestemme disse lovene. De er veldig berørt av det som skjer, både i kommuner og i fylkeskommuner, der det ikke er forsøk med stemmerett for 16-åringer.

Da disse forsøkene ble evaluert, var det noen som sa at det ikke var sånn at interessen for politikk generelt sett ble større i denne aldersgruppa. Jeg har aldri hørt om sånne spørreundersøkelser for 70-åringer, for 35-åringer eller, for den saks skyld, for 65-åringer. De får lov til å stemme sjøl om undersøkelser ikke viser at man blir mer interessert i politikk og demokrati av det. Så jeg mener det er helt irrelevant. Poenget er: Har vi gode nok argumenter for å ekskludere denne delen av befolkningen fra en grunnleggende menneskerettighet som stemmeretten er? Jeg mener vi ikke har gode grunner til det. Jeg er også veldig skuffet over at det utvidete forsøket som nå pågår, ikke også tok med seg Oslo. Det hadde vært et veldig interessant forsøk, men det sa regjeringen nei til.

Thore Vestby (H) [10:49:39]: Jeg hører representanter fra Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet så tvil om de interkommunale selskapene og deres styresett. Jeg har god og lang erfaring fra kommuner og kjenner best kommuner i størrelsesorden 15 000–20 000 pluss med et vell av interkommunale selskaper, og det er uten tvil sånn at når en tjeneste legges ut til interkommunale selskaper, forlater den kommunestyresalen og går over til å leve sitt eget liv.

Jeg har gjentatte ganger vært med på å forsøke å få den styring som man har ellers i linjen, inn i kommunestyret. Det har vi ikke lyktes med. Det er veldig vanskelig for den vanlige kommunestyrerepresentant å følge med det selskapet. Det er ingen tvil om at en reduksjon av interkommunale selskaper – og legge det i linjen – vil styrke den demokratiske styringen av dem.

Sveinung Rotevatn (V) [10:51:18]: Utgangspunktet for interpellasjonen er at eg meiner at kommune- og regionreforma også kan bli ein viktig demokratireform dersom vi diskuterer ein del av dei store spørsmåla som gjeld dette. Men eg vil understreke at eg meiner at reforma i seg sjølv også er ein demokratireform, nettopp fordi ein no får større styring over dei interkommunale selskapa. Eg synest det er synd at representantane frå Arbeidarpartiet og Sen-

terpartiet ikkje er villige til å sjå det poenget. Det er rett, som representanten Arnstad seier, at interkommunalt samarbeid er minst like vanleg også i store kommunar, men det har jo nettopp med bl.a. avstandar å gjere. Det er jo ikkje slik at kommunereforma berre er aktuell i små distriktskommunar, ho er minst like aktuell i nokre av våre mest tettfolka område for å få bu- og arbeidsmarknadsområde som er reelle i dag, til å hengje saman med det demokratiske nivået i det området.

Eg vil også seie at kva Arbeidarpartiet meiner om denne kommunereforma, framleis er eit av livets store spørsmål etter debatten i dag.

Men det er klart at skal ein sørge for at dette fungerer, må fleire oppgåver også ned. Større kommunar vil kunne ta på seg større oppgåver, større regionar vil kunne ta på seg større oppgåver. Og når det blir vist til at erfaringar med kommunedelsutval, bydelsutval, er litt variable både i Noreg og i Danmark, som det vart vist til, så meiner eg at det også har med viljen til å delegere ned makt å gjere, at ein må vere villig til å gje desse utvala reelle oppgåver dersom det skal gje noka meining å engasjere seg der.

Så vil eg seie at det er veldig gledeleg det som statsråden bekreftar i dag, at det kjem endringar når det gjeld personal til Stortinget bl.a. Det er svært positivt. Vi gleder oss til å jobbe vidare med det, og vi håpar også at høvet til å stryke kandidatar vil kome på dagsordenen snart. Det er kjekt å få positive signal frå representanten Andersen i så måte her i dag.

Til sist tilbake til dette med stemmerettsalder: Det er ikkje slik at stemmerettsalderen nødvendigvis treng å hengje saman med myndighetsalderen. Det har den då heller ikkje alltid gjort i norsk historie. Det er heller ikkje slik at vi tek frå umyndiggjorde personar stemmeretten i Noreg. Stemmeretten er ei konkret vurdering som ein må ta ut frå – der er eg einig med representanten Andersen – at bevisbyrda må vere på dei som vil nekte nokon å delta i demokratiet. Det skal ein ha veldig gode grunnar for å gjere. Og når vi ser på 16- og 17-åringar, kva er det dei har til felles? Jo, dei kan bli dømde etter straffelova, dei kan stifte familie, dei har gjennomført det vi har av obligatorisk skulegang og utdanning i landet vårt, dei kan bevege seg i trafikken – og dei bør også kunne delta i demokratiet.

Til slutt vil eg få lov til å takke dei som har delteke, for ein god debatt. Eg håpar definitivt at det ikkje blir med dette.

Statsråd Jan Tore Sanner [10:54:34]: La meg også slutte meg til at dette er interessante spørsmål som fortjener bred debatt. En del av de problemstillingene som har kommet opp, er relativt velkjente. Vår bekymring har vært at Norge har opplevd en sterk sentralisering de siste tiår. Det gjelder dels gjennom en økende sentralstyring av kommunene, og det knytter seg til et økt omfang av interkommunalt samarbeid.

Interkommunalt samarbeid er kommet for å bli, og på mange områder kan det være fornuftig. Men når kommuner er helt avhengig av interkommunalt samarbeid for å få løst helt fundamentale velferdsoppgaver, er det et tydelig tegn på at kommunene er for små. Det er realiteten – at

mange kommuner er for små for mange av de oppgavene de har i dag, og at et økende antall derfor er nødt til å ha et interkommunalt samarbeid, noe som gjør at den reelle innflytelsen og makten i kommunestyresalen blir betydelig svekket.

Jeg må også minne representanten Marit Arnstad om den rapporten som Høgskolen i Nord-Trøndelag la frem for et år siden. I Trønderavisa ble det betegnet som at lokaldemokratiet er i krise. Jeg vil ikke benytte den typen ord om dagens situasjon, men jeg mener at vi har betydelige utfordringer i dag som vi er nødt til å diskutere. Derfor er kommunereformen en invitasjon, både til Stortinget og til kommunene, til å diskutere hvordan vi kan styrke lokaldemokratiet. Jeg mener at gjennom større kommuner bidrar vi til det, og vi vil rundt påske legge frem forslag om å overføre flere oppgaver, mer ansvar og større innflytelse til større kommuner. Det vil styrke lokaldemokratiet i vårt land.

Hvis det er slik at man måler lokaldemokrati i antall rådhus, hadde det vært Frankrike som ville vært målet på lokaldemokrati i Norge. De har 37 000 kommuner. Men der har lokaldemokratiet meget begrenset makt, for å sette det litt på spissen – de ønsker de høye herrer fra Paris velkommen og arrangerer sommerfest. I våre kommuner har man ansvar for barnevern, for skoler, for rus, for psykisk helse, for eldreomsorg, og slik ønsker vi at det skal være. Det er en norsk og nordisk tradisjon som er viktig for oss å videreføre.

Dette har vært en diskusjon som har gått på mange plan. Det er viktig for oss at vi bidrar til å styrke lokaldemokratiet gjennom kommunereformen, og jeg er glad for de mange positive innspillene og diskusjonene som representanten Rotevatn har reist, bl.a. om hvordan vi kan bidra til økt personvalg ved stortingsvalg. Det vil også kunne øke både interessen og velgernes innflytelse.

Presidenten: Da er sak nr. 1 avsluttet.

Sak nr. 2 [10:57:31]

Interpellasjon fra representanten Eirik Sivertsen til jus- og beredskapsministeren:

«Ifølge Flyktninghjelpen er det mer enn 51 millioner mennesker på flukt i verden. Dette er det høyeste antall registrerte flyktninger siden den andre verdenskrigen, og skyldes en lang rekke konflikter i verden i dag. Mange av flyktningene prøver å komme seg til Europa, via ruter som går over Middelhavet. De som kommer seg over til Europa, søker beskyttelse og håper på en bedre framtid. Så langt i år hevdes det at over 160 000 mennesker er reddet og over 3 200 mennesker er druknet. Italia har nå avsluttet redningsoperasjonen Mare Nostrum, og den er erstattet av den mye mindre operasjonen Triton. Dette gir ifølge Norges Rederiforbund mye større belastning for skip i området, samtidig som den humanitære situasjonen forverres. Hvordan vil regjeringen avhjelpe situasjonen?»

Eirik Sivertsen (A) [10:58:39]: 51 millioner mennesker på flukt: Det er et historisk høyt tall, og det er først og

fremst borgerkrigen i Syria som har bidratt til den skremmende økningen, en krig som av mange blir kalt den verste humanitære katastrofen siden den andre verdenskrigen. Anslaget er at ca. halvparten av landets befolkning er drevet på flukt. Så raskt eskalerer flyktningkrisen rundt Syria at Høykommissæren for flyktninger regner med at landet i år får verdens verste flyktningkriser, etter at Afghanistan har hatt den tvilsomme æren i over 30 år. Også i Afrika er det mange steder nye og gamle flyktningkriser, f.eks. i Den Sentralafrikanske republikk og Sør-Sudan. Fra før er hundretusener av mennesker på flukt fra kriser og kriger – i Kongo, Somalia, Vest-Sahara, Sudan, Eritrea og Mali.

Situasjonen i Ukraina utvikler seg også og bidrar til å forverre tallene etter at rapporten fra FNs høykommissær for flyktninger ble lagt fram. Av de 51 millioner menneskene på flukt i verden sier Høykommissæren for flyktninger at 16,7 millioner er flyktninger i andre land, 1,1 millioner er asylsøkere og 33 millioner er internt fordrevne. 5 millioner av flyktningene er palestinere.

Det er ingenting som tyder på en snarlig løsning når det gjelder flyktningssituasjonen i Middelhavet. Strømmen av mennesker som legger ut på hasardiøse reiser over havet for å komme til Europa, fortsetter. Kommissjonen forsøker å tenke nytt, men det er vanskelig å få EUs medlemsland og de Schengen-assosierte statene til å bevege seg fra ord til handling. Det er store spenninger innad i Europa, og Norge har blitt en integrert del av denne store utfordringen, både politisk og operativt.

Den ustabile politiske situasjonen i flere land i Nord-Afrika og Midtøsten har i 2014 ført til at over 200 000 mennesker har kommet til Europa over Middelhavet, ofte i overfylte, dårlige båter og etter å ha betalt en høy pris til godt organiserte menneskesmuglere. Mange mennesker har druknet eller mistet livet på veien. Det er en ufattelig tragedie som utspiller seg ved Europas yttergrenser.

I oktober 2013 startet italienske myndigheter et initiativ, kalt Mare Nostrum, for å redde menneskeliv på havet. Den 31. oktober 2014 ble det annonsert at den italienske operasjonen skulle utfases og erstattes av en EU-operasjon kalt Triton, i regi av grensekontrollbyrået Frontex. Den store tilstrømmingen av asylsøkere til Europa har utfordret mottaksapparatet, Dublin/Eurodac-systemet og asylsaksbehandlingsprosessen for øvrig i EUs medlemsland og i de Schengen-assosierte landene. De store konfliktene i verden har i løpet av det siste året kommet vesentlig nærmere vår egen stuedør, og Europa må forholde seg til en ny folkeforflytning som vi ikke har sett maken til tidligere.

«Fred er mangelvare. Humanitært hjelpearbeid kan fungere som lindring. Men det som er helt nødvendig, er politiske løsninger. Uten det vil de alarmerende konfliktnivåene og masselidelsene som reflekteres i disse tallene, fortsette.»

Dette uttalte FNs høykommissær for flyktninger. Jeg er enig. Jeg mener tiden er inne for å finne politiske løsninger – ikke færre – og at det er dette debatten i dag må handle om, hvilke politiske løsninger Norge kan bidra til å finne.

FNs organisasjon for migranter la i høst fram en rapport hvor man for første gang gjorde et anslag over hvor

mange båtflyktninger som har omkommet på flukt på sjøveien til Europa. Totalt har 22 000 mennesker omkommet, og 3 000 bare i fjor. Middelhavet er det farligste sted i verden for å nå et annet land for et menneske på flukt. Det står for 75 pst. av antallet omkomne migranter i 2014, slik anslaget er – dette til tross for at Italia i etterkant av Lampedusa-tragedien, som jeg tidligere nevnte, lanserte den humanitære sjøoperasjonen Mare Nostrum. Operasjonen kostet italienske myndigheter 9 millioner euro i måneden, men reddet livet til 175 000 mennesker, ifølge den franske avisen *Le Novel Observateur*.

Den 1. november begynte de italienske myndighetene avviklingen av Mare Nostrum, og begrunnelsen var at det var for dyrt for Italia å drive operasjonen alene. EUs kontroll- og overvåkingsorgan Frontex har tatt over med en aksjon som kalles Triton. Hovedmålet med Frontex' aksjon er å forhindre ulovlig immigrasjon til Schengen-området. Det er altså ikke først og fremst en humanitær innsats, men en grensekontroll-mekanisme. I løpet av den første måneden har fartøyer fra Frontex likevel vært involvert i en rekke redningsoperasjoner.

I juni i 2014 vedtok regjeringen sin strategi for samarbeidet med EU 2014 – 2017, der områder som økt trygghet og sikkerhet og en helhetlig migrasjonspolitikkk løftes fram som sentrale prioriteringer. Regjeringen har uttrykt støtte til Frontex ved flere anledninger, men det er fortsatt uklart hva denne støtten mer konkret består av. Vi bidro jo ikke på noen som helst måte til Operasjon Triton i 2014. Jeg håper justis- og beredskapsministeren gjennom denne interpellasjonen kan klargjøre hva denne støtten skal være.

Ett av 20 fartøyer som befinner seg i det internasjonale farvannet i Middelhavet nær Libyas kyst, er norsk, og i fjor tok bare norske skip opp over 2 500 flyktninger. I fjor sommer har det pågått i snitt to redningsaksjoner ukentlig i regi av sjøfolk på norskeide skip utenfor Libya-kysten. Norges Rederiforbund frykter at det nå blir sjøfolk som må ta støyten i internasjonalt farvann dersom Italia ikke har mer kapasitet og europeiske land ikke trår til. Ifølge Rederiforbundet er situasjonen uholdbar. De sier at Italia og sjøfolkene ikke kan ta hånd om denne humanitære situasjonen alene.

«Vi ser en humanitær krise på havet utenfor Libya og øst mot Egypt, der norske og andre sjøfolk er. Italienerne har gjort en strålende jobb så langt – så god at menneskesmuglerne frister båtflyktningene spesifikt med reiser til Italia. Her er det mange dilemmaer, men vårt fokus er situasjonen på havet. Menneskesmuglerne må tas, men båtflyktningene må hjelpes. Nå må også EU og Norge bidra til redningsaksjoner i disse farvannene. Vi er opptatt av at man ikke ender opp med en situasjon der det ikke er noen europeiske redningsmyndigheter i farvannet der båtflyktningene er,» sier Rederiforbundet.

Sammen med Flyktninghjelpen satte de fram fem forslag til tiltak for regjeringen i et brev av 24. september 2014. Det første er at Norge fortsatt aktivt må engasjere seg i fredsbygging, forebygging og håndtering av konflikt og dermed bidra til å forhindre flyktningstrømmer. Det andre er at Norge må bidra til at flyktningene får hjelp

nærmere sitt opprinnelsesland, slik at færre drives på flukt over Middelhavet. Det tredje kravet var at norske myndigheter må arbeide aktivt mot den kyniske virksomheten som menneskesmuglerne driver i Middelhavet, og i andre havområder. Det fjerde er at Norge må bidra aktivt til redningsoperasjoner i Middelhavet. Den italienske og greske marines ressurser er hardt strukket, og skal flere båtflyktninger i Middelhavet reddes, må land med store ressurser bidra. Her må, ifølge Flyktninghjelpen og Rederiforbundet, norske myndigheter gå i dialog med både myndigheter og region, og med norsk skipsfart, for å utarbeide konkrete norske bidrag til redningsarbeidet. Det femte er at norske myndigheter aktivt bør bistå skipsfarten med råd og ressurser for å sikre at norsk kontrollerte skip og mannskap står mest mulig rustet til å håndtere humanitære, helsemessige, sikkerhetsmessige, juridiske og praktiske sider ved redningsaksjonene, av hensyn til flyktningenes behov og for en god ivaretagelse av mannskapet om bord.

Spørsmålet blir da: Hvem mener regjeringen har ansvaret for båtflyktningene i Middelhavet hvis Italia ikke klarer dette på egenhånd? Og vil regjeringen svare positivt på forslagene fra Flyktninghjelpen og Rederiforbundet, eller har regjeringen andre tiltak som vil iverksettes?

Den store tilstrømmingen i 2014 av asylsøkere over Middelhavet har resultert i et meget høyt antall personer som har blitt satt i land i Italia. I henhold til Dublin-regelverket skal asylsøkerne registreres i fingeravtrykkregisteret i Italia, som da også blir ansvarlig for behandlingen av asylsøknadene. Mange asylsøkere har reist nordover i Europa uten å la seg registrere i Italia.

Byrdefordeling og solidaritet er verdier som har stor betydning i EU/Schengen-samarbeidet, men i denne sammenhengen har det kommet til syne en klar uenighet i tolkningen av begrepene. Landene i sør, som utvilsomt tar imot de fleste asylsøkerne, mener at Dublin-regelverket påfører dem uforholdsmessig store byrder, og solidaritet betyr fordeling av asylsøkere. Samtidig viser landene i nord til at det i realiteten er dem som behandler ca. 70 pst. av asylsøkerne, siden mange velger å reise videre uten å la seg registrere. Humanitære organisasjoner har gjentatte ganger advart om at kapasiteten til vertssamfunnene har blitt strukket til det ytterste – det gjelder land som Hellas, Italia og Spania – og argumenterer for en bedre internasjonal byrdefordeling.

I flere europeiske hovedsteder er temaet om indre sikkerhet og Schengen blitt en stadig mer markert politisk sak og er rangert høyt på agendaen, det ser vi også i de ulike politiske landskapene i mange land, og mange roper på mer nasjonal kontroll og mindre forpliktende samarbeid. I en tid da Europa trenger økt innsats for å løse store utfordringer, roper stadig flere på muligheter for innstramminger. Ligger svaret i mer tillit og samarbeid landene imellom, eller mener regjeringen at svaret ligger i å følge Storbritannia, som har meddelt at de vil tre ut av deler av det strafferettslige og rettshåndhevende samarbeidet i EU, den nye ordningen for Schengen-evalueringer?

Den nye kommissæren for migrasjon og innenriksaker, Avramopoulos, har under sin høring i Europaparlamentet høsten 2014 tatt til orde for at visse sider av Dublin-

reglementet bør revideres. Hva er den norske regjeringens syn på dette? Vil regjeringen ta initiativ til å drøfte fordelingen av oppgaver og kostnader i Schengen-samarbeidet med de andre deltakerlandene med sikte på en mer rettferdig fordeling, eller er regjeringens politikk å følge Storbritannias eksempel?

Statsråd Anders Anundsen [11:08:42]: Et høyt antall personer ønsker å migrere til Europa, og mange kommer over Middelhavet, som interpellanten har redegjort godt for. Det har de senere årene vært et stigende antall personer som søker asyl i Europa. I 2014 var det over 500 000 personer som søkte asyl her. Europas yttergrense er også vår yttergrense gjennom Schengen-samarbeidet. Som Schengen-land har Norge interesse av å bidra til felles håndtering av migrasjonspresset mot Europas yttergrenser. Mange migranter reiser videre mot nordeuropeiske land, inkludert Norge, og antallet asylsøkere i Norge henger i utgangspunktet tett sammen med antall personer som migrerer til Europa.

Norge er, som interpellanten også var inne på, berørt som skipsfartsnasjon. Norske skip har gjort en stor innsats ved å redde flere tusen flyktninger i havsnød. utfordringene knyttet til migrasjon mot Europa krever at man i tillegg til innsats på yttergrensene, også setter i verk tiltak innen Europa og tiltak rettet mot opprinnelses- og transitland.

Først vil jeg si noen ord om tiltak på Europas yttergrense. Hvert enkelt land har ansvar for kontroll av sin del av yttergrensen. Noen land har imidlertid et større press på sin del av yttergrensen enn andre, og det er opprettet flere ulike mekanismer for å bistå disse landene gjennom både Grense- og visumfondet og grensekontrollbyrået Frontex. Norge har bidratt til Frontex med personell og utstyr og deltatt i flere fellesoperasjoner i Middelhavet og i Egeerhavet. De norske bidragene til fellesoperasjonene er med på å sikre at migranter i havsnød blir reddet, og at norske skip kan overlevere migranter de har tatt om bord, til rette myndighet.

Det er videre sentralt at kampen mot menneskesmugling og menneskehandel trappes opp både ved Europas yttergrense og i opprinnelses- og transitland. Norge støtter kampen mot de kriminelle nettverkene involvert i denne aktiviteten på flere måter, bl.a. gjennom Europol, Interpol, Frontex og UNODC.

Som nevnt er samarbeidet med opprinnelses- og transitland helt sentralt. De fleste flyktninger befinner seg i naboland, og de fleste store vertslandene er selv utviklingsland eller mellominntektsland. Norge bidrar allerede betydelig med økonomisk og humanitær bistand til flere av de mest sentrale opprinnelses- og transitlandene. Av regjeringens europastrategi fremgår det at vi skal ta tak i årsakene til at menneskene migrerer. Dette innebærer at vi, sammen med EU, må styrke samarbeidet med de landene migrantene kommer fra og reiser gjennom på vei til Europa. Målet er å fremme menneskerettigheter, demokrati, fred og økonomisk utvikling i disse landene. EUs nabolag er også vårt, og vi har en felles interesse av at nabolaget er så trygt og stabilt som mulig.

Et samarbeidsområde er EUs Regional Development

and Protection Programmes, som fokuserer på tiltak for utvikling og beskyttelse i Nord-Afrika, Midtøsten og Afrikas Horn. Utenriksdepartementet har nettopp besluttet å bidra til et slikt program for syriske flyktninger i nabolandene. Norge har videre engasjert seg i Khartoum-prosessen, som er forankret i en felleserklæring mellom EU og AU om innsats mot irregulær migrasjon, menneskehandel og menneskesmugling på Afrikas Horn og i Øst-Afrika. Vi er i ferd med å knytte oss til en tilsvarende prosess for Vest-Afrika, den såkalte Rabat-prosessen.

Det er viktig for Norge at Dublin-systemet består og er velfungerende. Dette systemet sikrer at migranter får anledning til å søke asyl, og at søknaden blir behandlet i ett land. Det er viktig for Norge at migrantene som kommer til Europa, behandles i tråd med dette felles regelverket. Hvis ikke alle som kommer, registreres i henhold til Eurodac-forordningen, er det ikke mulig å sikre riktig behandling av asylsøknadene.

Noen europeiske land opplever et større press enn andre gjennom at det kommer mange migranter til landene. Norge har derfor bistått disse landene. Dette har bl.a. skjedd gjennom deltakelse i Det europeiske støttekontoret på asylfeltet, EASO, og ved bruk av EØS-midler i Hellas.

Jeg har også lyst til å si at systemet fungerer på den måten at Norge tilbyr en del ressurser som vi mener kan brukes også inn i Triton-operasjonen, men det er altså andre som beslutter hvorvidt de ønsker å benytte seg av de tilbudene som Norge kommer med. Vi har tilbudt svært mye mer ressurser enn det som er blitt akseptert, og det skyldes at det er mange som ønsker å bidra i denne operasjonen.

Når det kommer nye forespørsler om bidrag, vil Norge selvfølgelig være positivt innstilt til å gi ytterligere bidrag.

Eirik Sivertsen (A) [11:13:45]: Jeg takker statsråden for svaret. Det var en gjennomgang av hva man har bidratt med fra norsk side, og hva man har jobbet med å få på plass i den senere tid. Men en av hovedhensiktene med min interpellasjon var knyttet til at situasjonen for flyktninger i verden eskalerer, og den eskalerer fort. Det er stadig nye kriser, og det er kriser som utvikler seg. Jeg nevnte Syria, som er det verste eksempelet. Det er bred enighet om at der er det ingen løsning i sikte i nær framtid, og det vil føre til at situasjonen forverrer seg. Jeg er litt betenkt, i hvert fall når det gjelder det jeg oppfatter som en defensiv holdning fra regjeringen, over hvordan vi møter alle disse utfordringene. Statsråden svarte f.eks. heller ikke på om man vil imøtekomme de forslagene som Flyktninghjelpen og Rederiforbundet har skissert som nødvendige for å avhjelpe den situasjonen de opplever. Det må jo åpenbart sies å være i norsk interesse å hjelpe norsk skipsfart og næringsliv som opererer i de områdene.

Jeg er glad for at man følger opp sin egen europastrategi og får etablert ordninger for å hjelpe flyktninger i nærområdene, så nært som mulig, som statsråden var inne på i sitt innlegg – knyttet til syriske flyktninger. Det er også positivt om man tilbyr ressurser til operasjonen Triton, men det kunne være fint om statsråden bidro til å opplyse oss om hvilke ressurser Norge faktisk har tilbudt, som Frontex-

samarbeidet har takket nei til, siden man beskriver situasjonen som ikke tilstrekkelig for å løse de utfordringene som er der.

Så tror jeg at vi nok må komme tilbake til dette, og komme med flere konkrete forslag. Vi har i løpet av høsten hatt mange diskusjoner om kvoteflyktninger, og jeg har tidligere stilt spørsmål om regjeringen vil ta initiativ for å få til en europeisk dugnad knyttet til den særskilt vanskelige situasjonen i Syria, slik som vi gjorde da det var en ekstremt vanskelig situasjon på Balkan på 1990-tallet. Det oppfatter jeg at ikke var et tema her i dag, men som jeg igjen ber statsråden gi tilbakemelding på, hva man tenker om det.

Flyktninghjelpen lanserte også før jul et spørsmål om man skulle ta i bruk midlertidig opphold for grupper av flyktninger fra Syria, igjen med henvisning til situasjonen på Balkan og en lovbestemmelse som kom i utlendingsloven etter Balkan. Er det noe regjeringen vil vurdere?

Statsråd Anders Anundsen [11:16:49]: La meg først si litt om hva slags teknisk utstyr og personell det faktisk er i Triton-operasjonen. Frontex vil ved operasjonen koordinere syv skip av ulik størrelse, to fly og et helikopter. I tillegg vil fem debriefingsteam støtte italienske myndigheter i å samle inn informasjon om menneskesmuglernetverk som opererer i opprinnelses- og transitland, i tillegg til to screening-team. Det er på en måte operasjonen sånn sett.

Norge har tilbudt kompetanse på screenere/debriefere, altså en del av intervjukorpsene, dokumenteksperter og hundeførere. Vi tilbød et betydelig antall månedsværk, som dette regnes i, for 2015, men det var ikke behov for alt det vi tilbød.

Samtidig er det viktig å understreke at vi på tilbyder-siden er opptatt av å ha et godt og nært samarbeid med EU om disse spørsmålene. Samtidig gjorde jeg også rede for en rekke av de tiltakene som vi har iverksatt med hensyn til nærområdene, og forslagene fra Flyktningerådet og Rederiforbundet vil selvfølgelig bli vurdert av regjeringen. Alle gode forslag som kan bidra til å avhjelpe en vanskelig situasjon, er viktig å ha med seg.

Men jeg har også lyst til å peke på at Norge nå tar en betydelig større andel av og et større ansvar for flyktningene som kommer fra Syria, enn det man gjorde tidligere. I 2013, da interpellantens parti var i regjering, tok Norge imot 1 120 flyktninger. I 2014, etter regjeringsskiftet, var tallet 1 620. I budsjettet for 2015 er det vedtatt at vi skal ta imot 2 120 flyktninger.

Så vil alle være enig i en betraktning som sier at det er en dråpe i havet når man ser den enorme flyktningkatastrofen som nå rammer Syria og nærområdene. Derfor er den innsatsen som gjøres i nærområdene i samarbeid med EU og for så vidt også dels på norsk kjøp via andre samarbeidspartnere, f.eks. FN, helt avgjørende for at man skal kunne hjelpe flest mulig av dem som er i den fryktelig vanskelige situasjonen som disse flyktningene befinner seg i. Vi vil hele tiden foreta en løpende vurdering av både forespørsler fra våre samarbeidspartnere og om det er ytterligere tiltak som vi kan gjøre på egen kjøp. Det er en god og nær dialog, dette er temaer på de møtene som vi har i relevante fora,

og det følges således godt opp fra norske myndigheters side.

Marie Ljones Brekke (KrF) [11:19:46]: Først vil jeg takke interpellanten for å reise denne viktige debatten om et alvorlig tema.

Tusenvis av mennesker forsøker, som det er blitt sagt, å komme seg over havet til Europa. De har mistet håpet i eget hjemland og opplever kanskje dette som den eneste muligheten de har for et bedre liv. I overfylte båter er sannsynligheten for ikke å overleve overfarten høy. Samtidig trappes innsatsen ned, noe som fører til større usikkerhet for flyktningene som prøver å komme seg over havet. Triton, som er en fellesinnsats fra EU, har nå erstattet Mare Nostrum, og Triton tar seg bare av de båtflyktningene de kommer over der de patruljerer, i motsetning til de skipene som aktivt leter etter båter med flyktninger i havsnød. De ankommer Europa, og da er det gjerne først Italia, men det er et felles ansvar, fordi Europas yttergrense er vår yttergrense i Schengen-samarbeidet. Det er jeg glad for at ministeren påpeker.

Dette var også tema i spørretimen 5. november. Da ble det stilt spørsmål om Norge ville ta initiativ overfor EU for å sikre at det ville bli en mer helhetlig koordinert innsats fra et samlet Europa i den situasjonen vi opplever i Sør-Europa. Utenriksminister Børge Brende ga oss den forsikringen at Norge skulle være med og ta et slikt initiativ.

Jeg vil takke for ministerens svar, men skulle gjerne også høre svar på om et slikt initiativ er tatt.

Det er viktig å ha flere tanker i hodet samtidig. For Kristelig Folkeparti er det viktig å bidra slik at flyktninger får hjelp i det landet de kommer fra, slik at de slipper å bli drevet på flukt i utgangspunktet. Samtidig har vi vært opptatt av at Norge skal ta imot flere kvoteflyktninger, og det er viktig at flyktningene kanaliseres gjennom FN-systemet, slik at de ikke havner i hendene på kyniske menneskesmuglere.

Jeg er glad for at vi i årets budsjettforlik mellom regjeringen, Venstre og Kristelig Folkeparti ble enige om at Norge skulle ta imot 500 ekstra kvoteflyktninger. Det viktigste Norge kan gjøre, er å engasjere seg aktivt i fredsbygging, og med forebygging og håndtering av konflikt, slik at fattige og krigsrammede barn og voksne får håp om en framtid i sitt eget land, og at de slipper å bli drevet på flukt.

Gerd Eli Berge (Sp) [11:22:36]: Eg òg vil takka interpellanten for å ta opp ei sak som skakar oss alle. Han viser til at over 3 200 drukna i løpet av fjoråret etter at dei la ut på den utruleg farefulle reisa som båtflyktningar på Middelhavet frå det afrikanske fastlandet til Europa. Det er krig og forfølgning i heimlanda som i stor grad skapar flyktningrutene over Middelhavet. Europa løyser ikkje problemet gjennom overvaking og kontroll åleine. Skal flyktningstraumen stoppast, må me òg bidra til å avgrensa forfølgningane desse menneska er utsette for i landa dei kjem frå. Dødstala er så dramatiske, på søkkande, utrangerte båtar og gummiflåtar, at me frå dei europeiske landa si side må gjera meir for å stoppa dei som tener seg rike på å organisera dødsreisene over Middelhavet.

Italia, som tek mot dei fleste båtflyktningane, kan ikkje bli ståande åleine i denne kampen. Flyktninghjelpen og Norges Rederiforbund har gått saman om å slå alarm og om å lansera tiltak dei meiner norske og internasjonale myndigheiter må setja i verk. Eg vil nytta høvet til å rosa tilsette på norske skip for innsatsen deira i å redde menneske i naud på ope hav. På nettsidene til Rederiforbundet ser eg at dei kan fortelja om at dei berre på ein dag i fjor haust fekk meldingar om ni samtidige redningsaksjonar med over 100 flyktningar i kvar båt. Eg deler òg vurderinga til Jan Egeland i Flyktninghjelpen når han seier at ansvaret må delast.

Norske skip blir nærmast flytande flyktningleirar, lasta med kvinner, born, unge menn og familiar. Båtane er avhengige av eit fungerande mottaksapparat, og me er også avhengige av tiltak som avgrensar flyktningstraumen og den kyniske utnyttinga av flyktningane av dei som organiserer trafikken.

Eg ser at det frå FN-hald er oppgitt at det i haust var rundt 750 000 menneske i Nord-Afrika som venta på ei moglegheit til å ta seg over Middelhavet. Mange av desse vil aldri koma levande i land på vår side av havet. Frå Flyktninghjelpen og Norges Rederiforbund er det fremja konkrete forslag til tiltak som dei meiner må følgjast opp, og interpellanten har lista opp desse, så eg skal ikkje gjenta dei. For Stortinget har det derfor vore, og er det, viktig å få eit svar frå regjeringa på om ho er samd i desse tiltaka frå Flyktninghjelpen og Rederiforbundet, og om korleis ho planlegg å følgja dei opp. Det gjeld òg andre tiltak for å betra situasjonen, for det er ein situasjon som me, som eit sivilisert samfunn, ikkje kan leva med. Noko må gjerast. Statsråden har peikt på ein del her i dag, og eg takkar for svar som han har gjeve interpellanten.

Så er spørsmålet om regjeringa er offensiv nok. Må me gjera nye tiltak for å betra denne fryktelege situasjonen?

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Karin Andersen (SV) [11:26:16]: Det som er positivt med denne debatten i dag, er at det i hvert fall nå høres ut som at både Arbeiderpartiet og kanskje også Kristelig Folkeparti og Senterpartiet er enige i de forslagene som de partiene var med og stemte ned rett før jul, nemlig at Norge skulle ta et initiativ til å få en ny internasjonal aksjon for å redde folk i havsnød, på flukt over Middelhavet, og også at man må se på Dublin-avtalen og gjøre endringer i den, slik at man kan få en ansvarsdeling som gjør at den avtalen ikke rakner. Det er jeg glad for.

På jubileet for Berlinmurens fall for 20 år siden og i dag på Holocaustdagen er det kanskje grunn til å tenke over hvorfor folk flykter. Det er kanskje også grunn til å tenke over hva murer gjør med mennesker. Det er jo ikke slik at vi river murer i dag, vi bygger nye. Det bygges murer rundt Europa i dag som gjør at noen av de menneskene vi snakker om i dag, ikke kommer inn, selv om de har et åpenbart behov for beskyttelse. Hva er det disse murene gjør med oss? Jeg tror de blir til holdninger, og jeg tror de blir til kultur. Istedenfor å se på migrasjon som et tegn på frihet, har

det blitt et tegn på kriminalitet og noe vi ikke ønsker. Jeg mener det er alvorlig, og jeg mener at det er derfor vi også er så tilbakeholdne nå med å se det som faktisk skjer rundt oss i verden.

Det er behov for å ta et konkret internasjonalt initiativ til å erstatte Mare Nostrum-aksjonen. Frontex er ingen redningsaksjon, Frontex er grensekontroll! Jeg har også stilt justisministeren spørsmål om hva vi gjør med å kontrollere det som skjer på disse grensene, for vi har sett forferdelig stygge bilder fra bl.a. spanske enklaver i Afrika, der asylsøkere blir slått bevisstløse og dratt tilbake igjen over grensa. Dette er også en del av Frontex og det som skjer der.

For det andre: Mare Nostrum var en aksjon som var til for å redde folk i havsnød. Og hva gjorde de, som Triton nå ikke gjør? Det ene er at de faktisk lette etter folk, og de fant dem – de reddet tusenvis av liv! De gikk dessuten mye nærmere det afrikanske kontinentet, for det er jo der båtene kommer fra, og det er der folk ofte setter livet til. Og hva var også en effekt av å gå nærmere det afrikanske fastlandet, som man ikke oppnår med Triton-aksjonen i dag? Det var at man da hadde større mulighet til å få fatt i noen av menneskesmuglerne som befinner seg på disse båtene, ofte en tid, før de drar inn igjen med andre båter. Da Mare Nostrum-aksjonen var i gang, arresterte de – så vidt jeg har fått opplyst – 700 menneskesmuglere. Det er en veldig viktig del av den jobben som bør gjøres, og som nå ikke ivaretas av Triton, slik som det foregår nå.

Slik det er nå, er det den kommersielle skipsflåten og Italia som sitter igjen med det største ansvaret. De får altfor liten støtte i redningsarbeidet. Når det er manglende støtte, har det også ført til at Italia sjøl har trappet ned sitt sjøredningsarbeid. Dette er veldig alvorlig.

Veldig mange av de som nå drar ut over Middelhavet i båt, kommer fra Syria. Det er en skam at Norge ikke tar imot flere flyktninger fra Syria. Jeg hører ministeren sier at det var færre for tre år siden. Ja, og flyktningkatastrofen øker, krisen i nærområdene øker, i flyktningleirene. Det er politisk farlig, det er helsemessig farlig. Vi må ta imot flere! Det er mange som nå også flykter fra afrikanske land. Jeg kan bare minne om hva som skjer i Kongo, hva som skjer i Nigeria, hva som skjer i flere av disse landene. Mange av disse menneskene som er helt desperate, og som drukner på Middelhavet, kan vi redde hvis vi tar et slikt initiativ.

Eirik Sivertsen (A) [11:31:41]: Vi kan i hvert fall være enige om etter denne debatten at det er bred enighet om at vi har et ansvar. For å si det med statsrådets ord: Europas yttergrense er også vår yttergrense. Denne yttergrensen er selvfølgelig viktig for å ha kontroll med innvandringen til Europa, men den skaper også noen uholdbare og vanskelige situasjoner som vi har diskutert her i dag. La meg også benytte anledningen til å takke for de innleggene som har vært holdt i saken.

Statsråden svarte på spørsmålet om hva Norge tilbyr i forbindelse med Triton. Jeg håper det er i tråd med de ressursene vi har, som har vært etterspurt. Derimot stusser jeg litt over at man, snart et halvt år etter at forslagene fra

Flyktninghjelpen og Rederiforbundet ble satt fram, ennå ikke har vurdert dem og konkludert om man skal gå videre med et eller flere av disse forslagene. Jeg synes det er en veldig passiv holdning.

Så velger statsråden å trekke fram diskusjonen om statsbudsjettene og hvor mange kvoteflyktninger Stortinget har prioritert på ulike tidspunkt. Den debatten har vi hatt før. Det har jeg ikke til hensikt å svare på, annet enn å si at denne interpellasjonen var ment å dreie seg om framtiden. Men hvis statsråden fortsatt har tenkt å diskutere antall kvoteflyktninger under den rød-grønne regjeringen, får han gjøre det, og så får vi andre ta et ansvar for å diskutere hvordan framtiden skal være.

Hvis jeg skal oppsummere debatten, må jeg få lov til å si at jeg er skuffet over den passive holdningen. Representanten Karin Andersen sa det i sitt innlegg: Dette er en situasjon som eskalerer. Det blir vanskeligere og vanskeligere. Vi kommer også i 2015 til å se tv-bilder av skrøpelige farkoster med mennesker som ligger stablet under dekk, og der det er fullt på dekk – båter som det er stor fare for vil gå ned. Det er ingen positiv utvikling å spore, det er tvert imot en negativ utvikling. Da kan ikke svaret være at vi bare skal sitte og vente og ha en løpende dialog med våre samarbeidspartnere. Selvfølgelig skal vi ha det, men vi må også fatte noen beslutninger, og vi må iverksette noen tiltak.

Jeg håper at denne interpellasjonsdebatten i hvert fall har gitt noen signaler fra Stortinget til regjeringen om at dette er et område man må følge opp nærmere. Det vil i hvert fall vi fra Arbeiderpartiet gjøre. Vi har nå ved gjentatte anledninger tatt opp ulike problemstillinger uten å få noe særlig gehør fra regjeringen, så vi får vurdere hvordan vi skal fortsette å gjøre det i framtiden.

Statsråd Anders Anundsen [11:34:39]: La meg først si at det er veldig positivt at virkelighetsoppfattelsen er ganske lik blant dem som har deltatt i denne debatten. Det er en stor flyktningkatastrofe, og den vokser for hver dag. De menneskene det er snakk om, er i en dyp og alvorlig krise. Jeg tror også, selv om ikke alle har vært veldig tydelige på det, at det er ganske bred enighet om at hovedinnsatsen må rettes inn mot nærområdene, for det er der vi faktisk kan hjelpe flest. Det å sikre at vi i så stor grad som overhodet mulig har gode og trygge nærområder er en viktig forutsetning for de aller fleste flyktningene, for de kommer ikke over Middelhavet, og de ender ikke i Europa. Derfor er det også viktig at en ikke bare ser på noen deler av denne utfordringen, men at en ser hele bildet. Det er, så vidt jeg har fått ut av debatten, en klar oppfatning at vi alle har felles interesse av det perspektivet, og det er også, så vidt jeg skjønner, stor støtte til at vi skal hjelpe gjennom de mulighetene vi har til å bistå gjennom EU, og det er viktig for alle at vi sikrer kampen mot menneskehandel. Jeg synes det er gode utgangspunkt.

Så vil utenriksministeren, europaminister og justis- og beredskapsministeren på ulike områder gjøre det vi kan for å ta initiativ til både å følge opp og å bidra inn i operasjoner som er relevante, hvor Norge kan bidra enda mer enn det vi gjør i dag. Jeg har lyst til å minne om at i siste runde ga vi altså uttrykk for at vi ønsket å bidra mer, men

ressursene ble ikke akseptert fordi de ikke hadde behov for så mye ressurser. Jeg synes egentlig det er et positivt bilde ved det, som ikke kommer så tydelig frem, at det er mange som ønsker å bidra. Det ville vært mye verre hvis vi var i en annen situasjon, hvor det var få som ønsket å bidra – at det var press på ressursene på en sånn måte at det hadde skapt et problem. Hvis en ser dette i det litt store bildet, er det egentlig bra at det er så mange som ønsker å bidra til å gjøre denne operasjonen så god som mulig, at noen av de norske bidragene ikke har nådd frem i konkurransen.

Foreløpig skal jeg ta oppfordringen til ikke å diskutere flyktningtall under den forrige regjeringen og den sittende, men det er likevel et ubestridt faktum det jeg nevnte i mitt forrige innlegg, selv om representanten Andersen kanskje forsøkte å indikere noe annet: Vi tar et større ansvar nå enn det vi noen gang har gjort. Det kommer vi til å fortsette å gjøre, men det ansvaret kan ikke bare tas gjennom flyktningkvoten i Norge, det må også tas på en rekke andre områder, og der mener jeg at regjeringen er fremoverlent.

Presidenten: Da er debatten i sak nr. 2 avsluttet.

Sak nr. 3 [11:37:24]

Interpellasjon fra representanten Ola Elvestuen til justis- og beredskapsministeren:

«Arktis er en viktig arena for internasjonal politikk. Skal Arktis fortsatt være preget av lav spenning, må Norges rolle som aktør videreutvikles. Spyspissen i Norges arktiske politikk har vært vår aktivitet på Svalbard basert på forskning og undervisning, romvirksomhet, reiseliv og kulldrift. De tre første områdene er i vekst, mens markedssituasjonen og internasjonal klimapolitikk gjør at kulldriften er på vei ut. En slik endring vil få konsekvenser for Svalbardsamfunnet. Spørsmålet er ikke om kulldriften skal avvikles, men på hvilken måte og hvordan vi best ivaretar viktige norske interesser. Longyearbyen kan blant annet bli et attraktivt senter for operativ arktisk virksomhet gjennom å bli et internasjonalt logistikksenter for industriell aktivitet, overvåkning og søk og redning i Arktis. Svalbard står foran store endringer.

Hva er regjeringens strategi for videreutvikling av Longyearbyen som et livskraftig lokalsamfunn?»

Ola Elvestuen (V) [11:38:36]: Det arktiske området er blitt en stadig viktigere arena for internasjonal politikk – dette samtidig som norsk politikk i Arktis i for stor grad blir sett på som en del av den regionalt fokuserte nordområdepolitikken, og dermed mister noe av sitt internasjonale fokus. Norge trenger en arktisstrategi der Svalbard er en sentral del.

Norges politikk i Arktis er basert på bærekraft og lavspenning. Dette har vært vellykket ved at Norge har hatt en synlig profil og sterk tilstedeværelse på de områder hvor spesielt stormaktene har hatt sine strategiske interesser. Skal Arktis fortsatt være preget av lavspenning, må Norges rolle som aktør ikke bare opprettholdes, men videreut-

vikles i takt med det internasjonale samfunns strategiske interesser.

Spydspissen i Norges arktiske politikk har vært vår aktivitet på Svalbard og i Longyearbyen basert på forskning og undervisning, romvirksomhet, reiseliv og kulldrift. De tre første områdene er i vekst, mens kulldriften nå er på vei ut som den viktigste bærebjelken for en allsidig bosetting, med de utfordringer som det innebærer. Dette vil i løpet av relativt kort tid få konsekvenser for longyearbysamfunnet langt utover kulldriften isolert som virksomhet.

De overordnede målene i svalbardpolitikken for Norge er en konsekvent og fast håndhevelse av suvereniteten, korrekt overholdelse av Svalbardtraktaten og kontroll med at traktaten blir etterlevd, bevaring av ro og stabilitet i området, bevaring av områdets særegne villmarksnatur og opprettholdelse av norsk samfunn på øygruppen. Det er bred politisk enighet om disse målene, som har ligget fast i lang tid. Historien har vist at en forvaltning av øygruppen etter disse målene har vært vellykket. En viktig målsetting er å sikre norsk tilstedeværelse gjennom en robust og livskraftig bosetting i Longyearbyen.

I den løpende forvaltning vil det imidlertid på Svalbard – som i Norge for øvrig – gjøre seg gjeldende ulike kryssende hensyn, f.eks. når det gjelder nærings-, miljø- og verneinteresser. Svalbard har en unik natur- og kulturarv som norske myndigheter har et særskilt ansvar for å bevare. Beskyttelse av naturmiljøet er derfor en av de lange linjer i norsk svalbardpolitikk, og all næringsvirksomhet, ressursutnyttning og forskning skal skje innenfor de rammer hensynet til bevaring av Svalbards naturmiljø og kulturminner setter. Samtidig er det et mål å opprettholde norske samfunn på øygruppen, og det må derfor legges til rette for aktivitet som sikrer dette. Den overordnede svalbardpolitikken gir tilstrekkelig fleksibilitet og robusthet både når det gjelder avveining av ulike hensyn, og for utviklingen for øvrig på øygruppen.

Klimaendringene gir også nye muligheter for Svalbard, samtidig som saken om kulldriften gir spesielle utfordringer, siden det nettopp er en lavere kullpris internasjonalt som nå gjør at vi får en helt spesiell utfordring på Svalbard.

Vi har fem store oppgaver på Svalbard. Den første er en effektiv suverenitetshåndhevelse med det det innebærer av ressurovervåking, med tilstedeværelse av kystvakt, med et fokus på sysselmannens ressurser, med et fokus på det det også innebærer av søk og redning for et veldig stort og komplisert og utsatt område.

Den andre store oppgaven er bevaring av områdets særegne villmarksnatur. Svalbard har en internasjonalt viktig og verdifull natur- og kulturarv som Norge har et særskilt ansvar for å bevare. Dette ble understreket også i forrige stortingsmelding om Svalbard, der det heter at Norge har et moralsk ansvar for å bevare noen av Europas siste villmarker.

Beskyttelse av naturmiljøet er en av de lange linjene i norsk svalbardpolitikk. Dette er også grunnlaget i Svalbardtraktaten, som har bestemmelser om ivaretagelse av Svalbards naturmiljø, og allerede da traktaten trådte i kraft i 1925, ble den da sterkt reduserte bestanden av svalbardrein fredet. Siden er det opprettet flere verneområder, som

dekker mer enn halvparten – langt mer enn halvparten – av Svalbards landområder og territorialfarvann.

I dag er bevaring av Svalbards særegne villmarksnatur et av hovedmålene for norsk svalbardpolitikk, og det er norsk politikk at miljøhensyn skal veie tyngst ved konflikt med andre interesser. Siden forrige stortingsmelding har dette blitt omsatt i praksis gjennom nytt og moderne miljøregelverk og opprettelse, som sagt, av en rekke nye verneområder.

Den kanskje største utfordringen i dag er å opprettholde longyearbysamfunnet som et livskraftig lokalsamfunn. Opprettholdelse av et livskraftig lokalsamfunn på Svalbard krever en kritisk masse. I dag bor det om lag 2 100 mennesker i Longyearbyen. Drøye 2 000 er allerede i underkant av hva som anses som tilstrekkelig grunnlag for å opprettholde et moderne samfunn på 78 grader nord. Det er viktig å beholde Longyearbyen som et familiesamfunn der man har et variert tilbud over lang tid.

De økonomiske problemene i Store Norske gjør at svalbardpolitikken settes på prøve. Dette er en nasjonal utfordring, og den oppstår samtidig som betydningen av norsk næringsaktivitet og tilstedeværelse på Svalbard kanskje er viktigere enn noen gang. Den sterkt økende interessen for Arktis gjør betydningen av Norges posisjon viktigere i både et lokalt, nasjonalt og globalt perspektiv.

Spørsmålet er likevel ikke om kulldriften skal avvikles, men på hvilken måte. Det er vanskelig å se for seg at vi i en verden hvor vi skal nå klimamålene, hvor vi skal nå togradersmålet, ikke får en situasjon der det er mer enn nok av kull, og vi ønsker å benytte mindre og mindre av den. Det er vanskelig å se for seg at det ikke blir en permanent situasjon med lave kullpriser, noe vi må forholde oss til og forberede oss på.

Selv om det er kullreserver på Svalbard, er det sann at med den produksjonen som nå er i Svea Nord og i Lunkefjell, vil ressursen – selv med redusert produksjon – være oppbrukt i 2023, og man må over på nye områder. Fra Vestres side kan vi ikke se at det skulle være noe grunnlag for å gå inn i de andre områdene, som er Ispallen eller Operafjellet, for å utnytte og videreutvikle driften i en situasjon hvor man må forvente en lav oljepris. Selv om man her kan gjøre noen tiltak for å få en høyere kvalitet på kullet slik at man kan bruke dette til industriformål, er det likevel sann at det vil være en stor del som også må brukes til energiformål. Ut fra den markeds situasjonen vi står overfor og målet med internasjonal klimapolitikk, må vi forberede oss på hvordan vi skal gjennomføre en endring på Svalbard som gjør at vi opprettholder bosettingen i Longyearbyen som et variert samfunn, samtidig som vi tar inn over oss de endringene som må komme. Store Norske, som har store eierdommer på Svalbard og driver en omfattende virksomhet, vil uansett måtte være sentral i en slik omstilling.

Svalbard er også viktig som en forskningsplattform. Svalbard er den mest forskningsintensive delen av Norge og også den mest internasjonale. Forskere har i flere hundre år søkt til Svalbard, som i nyere tid er blitt lett tilgjengelig kommunikasjonsmessig, og kan tilby gode levevilkår for kortere eller lengre opphold. De siste tiårene er det investert store ressurser i tung infrastruktur for forskning og

overvåkning, dels fra norsk side og dels ved internasjonal innsats. I den situasjonen Svalbard er i nå, er det viktig å fortsette satsingen både på utdanning og på forskning, og også på kommunikasjons- og romsatsingen som er på Svalbard.

Det kanskje viktigste punktet er å se på muligheter for Svalbard som et internasjonalt infrastrukturknutepunkt. Svalbard er blant de områder i verden som er under størst påvirkning av klimaendringer. Samtidig er områdene generelt preget av økende aktivitet. Tendensen de senere år viser at skipstrafikken i de arktiske områdene øker. En redusert isutbredelse vil føre til at området blir lettere tilgjengelig for ferdsel og annen virksomhet. For Svalbard gjelder dette særlig skipstrafikk og cruiseturisme, men også de mulighetene som ligger i å ha en flyplass og en tilgjengelighet så langt nord, som ikke finnes noe annet sted i verden.

Det er viktig at Svalbard og Spitsbergen utnytter de mulighetene som er for å etablere ikke bare Longyearbyen, men også Svalbard som helhet som et knutepunkt for logistikkvirksomhet og søk og redning.

For å avslutte: Vi har hatt tre bærebjelker i virksomheten på Svalbard som har vært grunnleggende viktig: turisme, kullvirksomhet, forskning og utdanning. Kull er på vei ut. Vi må gjøre mer ut av logistikkvirksomheten. (presidenten klubber). For å avslutte: Jeg tror dette også er viktig for å opprettholde den målsettingen i politikken om at det må gjøres til et konsekvent lavspenningsområde internasjonalt (presidenten klubber igjen).

Presidenten: Da er tiden definitivt ute.

Statsråd Anders Anundsen [11:49:09]: Interpellasjonen er meldt til utenriksministeren, men besvares av meg som justis- og beredskapsminister fordi jeg også har æren av å være svalbardminister og koordinerer regjeringens svalbardpolitikk.

Jeg har lyst til å takke for interpellasjonen og ikke minst for et svært godt, reflektert og balansert innlegg fra interpellantens side nå nettopp. Interpellanten gikk igjennom mange av de fordelene og mange av de utfordringene som Svalbard har. Jeg skal si litt mer om det i mitt innlegg.

Tidligere er det lagt frem fire helhetlige stortingsmeldinger om Svalbard: St. meld. nr. 39 for 1974–75, St. meld. nr. 40 for 1985–86, St. meld. nr. 9 for 1999–2000 og St. meld. nr. 22 for 2008–2009. Meldingene har således vært fremmet med en viss regelmessighet opp gjennom tidene for å fange opp den utviklingen Svalbard er i på de tidspunktene, og gi grunnlag for en fortsatt stabil og forutsigbar svalbardpolitikk.

Jeg må si jeg er veldig stolt over og fornøyd med å kunne fortelle Stortinget at regjeringen nylig har besluttet å komme med en ny svalbardmelding, nettopp fordi det skjer så mye på Svalbard nå, og det er avgjørende at vi ser dette i sammenheng. Meldingene er helhetlige, i den forstand at de tar for seg hele svalbardpolitikken – alle sider ved svalbardpolitikken – og vurderer disse opp mot hovedmålene. Det er lang tradisjon for disse gjennomgangene, og det har vist seg at dette er en god måte å sikre en stabil

og langsiktig forvaltning av Svalbard på. Spørsmålet om regjeringens strategi for videreutvikling av Longyearbyen vil således være et av de viktigste temaene når regjeringen legger frem denne stortingsmeldingen.

Så berører interpellanten en rekke viktige forhold som er helt naturlige diskusjoner underveis i et slikt meldingsarbeid. De overordnede målene for svalbardpolitikken har ligget fast i lang tid, som interpellanten var inne på. De ble stadfestet ved Stortingets behandling av St. meld. nr. 40 for 1985–86 og ved behandlingen av senere meldinger og de årlige svalbardbudsjettene. Jeg har lyst til bare å minne om hva målene er. Det er fem konkrete mål:

- konsekvent og fast håndhevelse av suvereniteten
- korrekt overholdelse av Svalbardtraktaten og kontroll med at traktaten blir etterlevd
- bevaring av ro og stabilitet i området
- bevaring av områdets særegne villmarksnatur
- opprettholdelse av norske samfunn på øygruppen

Det er bred tilslutning til disse målene. Jeg finner det naturlig å ta utgangspunkt i disse målene også i de drøftelsene som skal foretas i meldingen.

Interpellanten peker også på at dersom Arktis fortsatt skal være preget av lav spenning, må Norges rolle som aktør videreutvikles. Det er jeg enig i.

Jeg vil også her understreke at svalbardpolitikken består av en avveining mellom en rekke politikkområder – alt fra sikkerhetspolitikk til utenrikspolitikk, klima og miljø og nærings-, ressurs- og forskningspolitikk. For å få til en så god avveining som mulig mellom ulike politikkområder er det viktig for meg å sikre en godt forankret og inkluderende prosess. Det er viktig å se hele bredden i sammenheng og vurdere muligheter og utfordringer.

Det er ikke tatt endelig stilling til når meldingen blir lagt frem, men det blir selvfølgelig vurdert i samråd med berørte departementer. Jeg vil likevel nevne – ikke minst basert på de problemstillingene som interpellanten skisserer i sitt innlegg – at arbeidet med en slik melding er omfattende, og at det nettopp er satt i gang. Vi har imidlertid gitt arbeidet høy prioritet, og meldingen vil bli lagt frem for Stortinget så snart det lar seg gjøre.

Interpellanten tar også opp noen forhold rundt kulldriften på Svalbard. Vi er kjent med den situasjonen som Store Norske nå befinner seg i, hvor de har gjennomført en stor bemanningsreduksjon og lagt frem en egen plan for hvordan driften må legges om for fremtiden. Dette er forhold som følges opp av næringsministeren i eiersporet, på ordinar måte. Men samtidig er det viktig å ha med seg det perspektivet som interpellanten også berørte, nemlig at Store Norske har hatt og har en veldig viktig rolle i lokalsamfunnet i Longyearbyen. Den aktiviteten Store Norske genererer, har ført til mye aktivitet langt utover selve kulldriften. Avledet virksomhet – eksempelvis entreprenørvirksomhet – i Longyearbyen påvirkes også negativt av den omleggingen og den situasjonen som Store Norske nå er i. Det vil igjen få konsekvenser for lokalsamfunnets tjenestetilbud når det gjelder barnehage, skole og mye annet. For å klare å opprettholde et levedyktig og livskraftig Longyearbyen er vi avhengig av å ha en kritisk masse, slik at vi kan få de fundamentale tilbudene som lokalstyret i dag tilbyr.

Derfor er det også viktig å sikre et helhetlig blikk på de mulighetene som Svalbard og svalbardsamfunnene har når det gjelder de utfordringene som nå avtegner seg.

Spørsmålet om fremtidig kulldrift på Svalbard må også berøres i en slik melding. Det er imidlertid viktig å huske at en eventuell slutt på norsk kulldrift på Svalbard ikke betyr at det er slutt på kulldrift på Svalbard. Men dette er krevende spørsmål, som vi må komme tilbake til i meldingen.

Det samme gjelder fremtidig energiforsyning i Longyearbyen. Det er nå gjennomført en oppgradering av kraftverket, som i dag er kullbasert. Selv om kullkraftverket nå vil ha en mulig levetid på opp til 25 år lenger, mener regjeringen at det er viktig å komme i gang med en løsning for fremtidens energiforsyning nå. Da er det nødvendig å se på hvordan ny teknologi kan brukes for å sikre Longyearbyen en miljøvennlig og fremtidsrettet kraftforsyning. Derfor har regjeringen allerede satt i gang dette arbeidet. Vi vil sette ned en arbeidsgruppe som skal se på de mulighetene som foreligger nå og i fremtiden, for å få frem miljøvennlige alternativer til kullkraft – gjerne også for å stimulere til et kompetansemiljø på Svalbard knyttet til en fremtidig arktisk miljøvennlig energiforsyning, som kan få betydning langt utenfor Norges grenser.

I krevende tider har lokalsamfunnet i Longyearbyen også tidligere funnet ny kraft for å løse vanskelige situasjoner. Jeg må si at jeg på mine besøk til Longyearbyen og Svalbard lar meg imponere over den kraften som ligger i lokalmiljøet, og den evnen de har til å finne nye, kreative og konstruktive næringsveier – for å være kreative og sikre Longyearbyen og svalbardsamfunnenes fremtid.

Dette engasjementet vil i seg selv være et viktig bidrag i arbeidet med meldingen. Blant annet arbeides det nå videre på planleggingsstadiet med fullføring av et større kai-anlegg. I dag er kaia relativt kort, hvilket skaper store utfordringer når cruiseskip skal anløpe Longyearbyen. Det er utarbeidet en ny næringsplan, som virkelig kan gi reiselivsnæringen et puff. Det er viktig å legge til rette for videreutvikling av turisme som næringsvei, samtidig som vi må sikre de naturverdiene som er på Svalbard, på en tilfredsstillende måte.

Kunnskap er også en viktig pilar i utviklingen av svalbardsamfunnene. UNIS er en helt sentral aktør og er internasjonalt ettertraktet. Samfunnet i Ny-Ålesund er også en svært viktig forskningsarena. Det er fortsatt potensial for å videreutvikle kunnskap som et viktig element i svalbardfremtiden.

Jeg synes dette er en god interpellasjon. Jeg synes det er bra at Stortinget nå får anledning til å gi noen innspill i forbindelse med det arbeidet som vi har satt i gang med en ny svalbardsmelding. Jeg imøteser de videre diskusjonene om utviklingen på Svalbard – både underveis i arbeidet med den kommende stortingsmeldingen og ikke minst i oppfølgingen av den.

Ola Elvestuen (V) [11:57:26]: Jeg vil takke for statsrådens innlegg og setter veldig pris på at vi nå får en ny svalbardsmelding. Jeg tror også at det i den meldingen er helt nødvendig å trekke opp det med Svalbards rolle som et logistikkentrum. Det er viktig hvordan det kan videre-

utvikles. Etter hvert som Arktis' rolle internasjonalt blir viktigere, vil også Svalbards rolle bli viktigere, og mulighetene vil også bli større. Jeg tror det er helt avgjørende for å bygge opp under den lavspenningspolitikken som vi ønsker, at vi har et søk- og redningssystem, at vi har en ressursforvaltning, at vi har en robusthet i aktiviteten vår på Svalbard som mange er interessert i at opprettholdes. Mange land har en interesse av at Norge gjennomfører og driver så godt som mulig, og dette er også et grunnlag for en lavspenningspolitikk i Arktis.

Problemet nå er at vi har dårlig tid. Det skjer en stor nedbemanning på Store Norske akkurat nå. Det er vel allerede nedbemannet med 90 mann pluss, og det drives med sterkt redusert drift. Når man nå har bedt om et lån fra staten på 450 mill. kr, har dette til dels ett element som er veldig positivt, nemlig å etablere et nytt selskap, med forkortelsen SNU, som skal se på omstillingsmuligheter, se på hvordan man kan bruke Store Norskes store aktivitet for å bidra til en omstilling – men med 50 mill. kr. For 400 mill. kr ligger det til grunn at man skal opprettholde den sterkt reduserte aktiviteten – og det er snakk om 2015, 2016 – i påvente av en høyere kullpris og muligheten for igjen å drive lønnsomt.

Det kan reises tvil om den muligheten egentlig er der, med de forventede kullprisene. Det er i hvert fall viktig at man her har en nøye vurdering av dette, og hvordan det faktisk kan slå ut. Og selv om man får til en ny lønnsomhet, er tidsperspektivet uansett kort. For Lunkefjell og Svea Nord er det i beste fall fram til 2023, kanskje bare 2019, og selv med nye områder er perspektivet bare fram mot 2030.

Statsråd Anders Anundsen [12:00:44]: Innspillet om et logistikkentrum er et kjempegodt innspill, som er en naturlig del av den oppfølgingen vi kommer til å ha i forbindelse med arbeidet med svalbardsmeldingen. Jeg har også lyst til å understreke at på tross av at Store Norske nå har nedbemannet med bortimot 90 personer, som egentlig er fase 2, for det ble gjennomført en nedbemanning for ikke lang tid tilbake også – det er vel bortimot 60 av disse personene som har fast bopel i Longyearbyen, og det påvirker selvfølgelig hele lokalsamfunnet – synes jeg likevel det er interessant å merke seg det engasjementet som er i lokalsamfunnet for å sikre nødvendig omstilling, og for å bidra til at man skal klare å finne alternativer.

Det er, som interpellanten er inne på, økt skipstrafikk i dette området. Det stiller også krav til at vi har en god SAR-beredskap. Nå har SAR-beredskapen på Svalbard blitt vesentlig forbedret den siste tiden. Det er to fullverdige Super Puma-redningshelikoptre der, som er en vesentlig forbedring av tidligere beredskap. Det er også på plass et nytt sysselmannsskip, i tillegg til at det er en ny operasjonssentral hos Sysselmannen, som samlet sett gjør at vi har en beredskap på Svalbard som er svært, svært god. Det er nødvendig med den økte skipstrafikken som vi ser.

Så kan ikke jeg gå inn og vurdere de konkrete forholdene og spørsmålene rundt Store Norske. Det er næringsministeren som følger opp de omstillingsplanene i eiersporet. Men jeg er helt overbevist om at en samlet sett, når en kjenner på engasjementet både på Svalbard og i det politiske

miljøet i Norge, vil finne gode løsninger for å sikre at vi vil ha et levekraftig, godt og sterkt miljø i Longyearbyen også fremover.

Jeg tror heller ikke at vi skal undervurdere det arbeidet som vi har satt i gang knyttet til fremtidig energiforsyning i Longyearbyen. Det vil kunne ha et potensial til å utvikle teknologi og kompetanse, som også kan være en attraktiv – jeg hadde nær sagt – levevei for deler av den infrastrukturen og det arbeidet som gjøres der.

Så på tross av at det er noen skyer i horisonten, tror jeg at det er mange muligheter i den situasjonen som nå foreligger, og jeg er veldig opptatt av at vi i fellesskap, fordi svalbardpolitikken er et område hvor det er veldig stor politisk enighet, skal finne de løsningene som gjør at vi sikrer en levekraftig Longyearbyen i tiden fremover, uavhengig av kulldriftens skjebne.

Ingalill Olsen (A) [12:03:43]: En interpellasjon om Svalbard og framtiden for Svalbard er en fin anledning for Stortinget til å debattere nettopp framtiden for øygruppen.

Arbeiderpartiet står fast på de mål som ble trukket opp for svalbardpolitikken i St.meld. nr. 22 for 2008–2009: Det skal være en konsekvent og fast håndhevelse av suvereniteten over øygruppen og en korrekt overholdelse og etterlevelse av Svalbardtraktaten fra norsk side. Det er viktig at det fortsatt er ro og stabilitet i området, og at den særegne villmarksnaturen ivaretas. Norsk suverenitet på øygruppen skal opprettholdes.

Svalbardtraktaten av 9. februar 1920 gir Norge «den fulle og uinnskrenkede suverenitet» over Svalbard. Svalbardloven av 17. juli 1925 slår fast at Svalbard er en del av kongeriket Norge.

Svalbardsamfunnet har i hovedsak hatt fire bein å stå på: kullutvinning, forskning, utdanning og reiseliv. Gjennom disse pilarene har svalbardsamfunnet også blitt et familiesamfunn hvor det har vært godt både å bo og å arbeide. Fallet i kullprisen og nedbygging av Store Norske Spitsbergen Kulkompani får konsekvenser for gruve-driften og for resten av svalbardsamfunnet. Regjeringen har meldt at de ikke vurderer å endre den statlige eierstrukturen i Store Norske. Det er Arbeiderpartiet tilfreds med, og vi forventer at eierskapet ligger fast, at det ikke rokkes ved, og at regjeringen vurderer et bredt spekter av virkemidler for å møte den krevende situasjonen som svalbardsamfunnet står overfor knyttet til Store Norskes nedbemanning.

Øygruppen er et unikt naturlandskap, og en næring som turisme er viktig, men har sin klare vekstbegrensning. Store deler av Svalbard består av uberørt natur, og det er begrenset hvor mange turister Svalbard kan ta imot uten at det påvirker naturen i negativ retning. Videre krever både bosetting, fiskerivirksomhet og turisme tilfredsstillende sikkerhet knyttet til bl.a. søk og redning. I dette området ser vi klimaendringene først, med vintre uten igjenfrosne fjorder der det tidligere har ligget is. I går hørte jeg et intervju i radioen med havforskere som forsket på polare arter i sjø, noe som var mulig å gjøre fordi Kongsfjorden ved Ny Ålesund ikke hadde vært frosset de ti siste årene.

Svalbard er allerede et internasjonalt forskningsområ-

de, og ingenting tilsier at det skal bli mindre attraktivt å forske i dette området. Beliggenheten egner seg utmerket til atmosfæriske studier. Norge har også et særlig ansvar for å utvikle kunnskap om polare områder, og det ble gjort en stor forskningsinnsats generert av det internasjonale polaråret 2007–2009. UNIS, universitetet på Svalbard, har ca. 450 studenter på ulike kurs hvert år, med en fordeling på 50 pst. norske og 50 pst. utenlandske studenter. Det er et unikt tilbud av ulike arktiske studier og et bidrag til å øke kompetansen om det arktiske området, og det er en oppfølging av Norges forpliktelser på Svalbard.

Når antall sysselsatte i gruvene på Svalbard går ned, er det enda viktigere at regjeringen styrker de andre virksomhetene på Svalbard. For Arbeiderpartiet er et velfungerende svalbardsamfunn viktig for at vi skal ha en tydelig tilstedeværelse på Spitsbergen. Ministeren har nå varslet en ny svalbardmelding. Arbeiderpartiet ser fram til å diskutere dette viktige strategiske området for Norge framover også.

Frank Bakke-Jensen (H) [12:08:33]: Jeg må få rette en takk til interpellanten for å ta opp et tema som både i tid og tematisk er veldig viktig. Det er et viktig tema både geopolitisk og sikkerhetspolitisk, samtidig som vi – når vi drar inn svalbardlokalsamfunnet – også kommer helt ned på lokalpolitikk og næringspolitikk i en sann debatt.

Arktis er det stedet der vi enklest konkretiserer klimautfordringene, samtidig som vi der også står nærmest paradokset om at utfordringer også gir muligheter. Det er litt av bakgrunnen for at jeg synes dette er en veldig riktig og viktig interpellasjon.

Hvilke muligheter har man i Arktis? Jeg skal ikke dra opp alle de meldingene som har vært – det har det vært greit redegjort for her. Forskning er en viktig del av hverdagen i svalbardsamfunnet, og forskningsinnsatsen kan man på mange måter øke. Vi har også meldinger som har sagt at vi ikke er flinke nok til å utnytte den forskningsinfrastrukturen som allerede er til stede der oppe. Det er altså muligheter til å forske mer, sist vist gjennom Riksrevisjonens gjennomgang av denne aktiviteten. Vi behandlet vel det her i Stortinget i fjor høst.

Så til lokalsamfunnet: Som medlem av næringskomiteen treffer jeg ofte representanter fra lokalstyret som er ute og jobber næringspolitisk for lokalsamfunnet sitt. De har presentert strategier for reiseliv, de har presentert næringsstrategier for oss, de har presentert en ny havnestrategi. De ser framover, de ser de utfordringene som vi diskuterer her. Lokalpolitisk vil jeg derfor her nevne at dette er et aktivt samfunn, og jeg opplever dem som både framoverlente og offensive når det gjelder de utfordringene som dras fram.

Når vi framover får en svalbardmelding, som statsråden gledelig meldte her, tror jeg vi skal passe på også å engasjere lokalsamfunnet i en del av den jobben. De gjør mye riktig. De skaper allianser – jeg registrerer at lokalstyret har inngått samarbeidsavtale med Mo industripark fordi man der finner et miljø som hjelper dem å tenke industrielt framover. Reiselivsaktørene på Svalbard har utarbeidet en strategi for hvordan de skal jobbe med de store. De er blant de dyktigste i norsk reiseliv til å utnytte et lokomotiv som

Hurtigruta i forhold til å skape et kvalitativt godt reiseliv, et markedsrettet reiseliv og et reiseliv man kan tjene penger på. Det er altså et næringsliv og et lokalstyre der oppe som er veldig bra.

Fra regjeringens arbeid skal vi også nevne endringene man gjorde i svalbardmiljøloven for å gi lokalstyret større selvråderett over arealene der oppe for å kunne tenke videre og tenke nyere for på den måten ta større grep om egen hverdag.

Avslutningsvis vil jeg igjen takke interpellanten for denne muligheten. Jeg tror at i den situasjonen svalbard-samfunnet er nå, er det viktig at vi får disse debattene også i Stortinget. Det tror jeg også de setter pris på i nord. Og så vil jeg igjen uttrykke min glede over at det blir en svalbardmelding. Jeg tror få ting er viktigere å gjøre akkurat nå enn det.

Gerd Eli Berge (Sp) [12:12:33]: Eg vil òg takka interpellanten for å reisa eit viktig spørsmål til debatt i stortingsalen. Spørsmålet er viktig både for å belysa korleis Noreg hevdar suverenitet, og for å belysa korleis me forvaltar det ansvaret me har for området.

Det er, som det er sagt her, brei semje i denne salen om hovudmåla i svalbardpolitikken. Måla skal ligga fast, og historia har vist at forvaltninga etter dei måla har vore vellykka. Korleis me opptrer i Arktis og på Svalbard er viktig for å hevda suverenitet, men me møter også på vanskelege avvegingar. Kryssande omsyn som miljø, industri og det å hevda suverenitet møter kvarandre. Som interpellanten påpeikar, kan ein på generell basis seia at svalbard-samfunnet står på tre viktige føter: gruve drift, kunnskap og forskning – og i tillegg kjem turisme.

Eg vil òg gjerne starta med å seia at eg ser det som uaktuelt å innføra tiltak som vil svekkja busetnaden på Svalbard. Store Norske har over mange år vore heilt avgjerande for busetnaden på Svalbard. Dei har òg levert gode resultat og pløgd pengar inn i statskassa. Men som interpellanten heilt rett påpeikar: Kol er ein viktig del av historia, men ikkje av framtida. Ikkje berre på verdsbasis er det problematisk med utvinning av kol, men også fordi det skjer i eit av dei mest sårbare naturområda i verda. Når ei eventuell endring av kolproduksjonen på Svalbard kan skje, er vanskeleg å seia. Nyskaping er difor viktig for å nå dei måla me må ha. Den delen av busette personar som er knytte til gruve drift, er òg fallande.

Noreg har i alle år vore tydeleg på at Svalbard er norsk område, det følgjer bl.a. av Svalbardtraktaten. Ei svært uheldig hending hadde ein difor i fjor vår då det blei spørsmål om eigarskap til norsk eigedom på Svalbard. Ein såg ein situasjon der ein større eigedom kunne bli seld til utlandet. Rett nok er synet på offentleg eigarskap delt i denne salen, men dersom eigedomen hadde blitt seld til utlandet, hadde det berre vore uttrykk for svært dårleg politisk handverk frå norske myndigheiter si side.

Til no har Longyearbyen vore eit gruvesamfunn. I framtida vil Longyearbyen bli eit viktig strategisk knutepunkt i Arktis, med flyplass, hamn og eit velfungerande lokalsamfunn. Det vil også vera eit samfunn som den norske staten har investert, og vil investera, store summar i. Det

er difor positivt at Store Norske sjølv tek initiativ til ny næringsverksemd gjennom eit nytt utviklingsselskap.

Når det gjeld utviklinga av Arktis, er ein avhengig av langsiktige planar som sikrar at det er føreseieleg for næringane, og som gjer at ein hevdar suverenitet over området i uoverskodelig framtid.

Senterpartiet ser i møte den varsla nye stortingsmeldinga om Svalbard, og me ser at det hastar med å koma i gang med omstillingstiltak, slik som interpellanten har påpeika.

Rasmus Hansson (MDG) [12:16:23]: Jeg vil også takke interpellanten Elvestuen for å ta opp et viktig tema på et viktig tidspunkt. Jeg vil vise til at Miljøpartiet De Grønne allerede har lagt fram et forslag som er til behandling i næringskomiteen om å iverksette en utredning om en bærekraftig framtid – med strek under bærekraftig – for svalbardsamfunnet og avvikle kulldriften på Svalbard. Det er derfor bra å høre at regjeringen legger opp til å komme med en ny stortingsmelding om Svalbard, og det er godt å notere seg at både interpellanten, representanten for Senterpartiet og til dels andre gjør det klart at kull ikke er en del av Svalbards framtid.

Når det gjelder kommende stortingsmelding, vil det være en sterk oppfordring fra Miljøpartiet De Grønne at den stortingsmeldingen nå faktisk tar tak i det som helt åpenbart veldig lenge har vært framtidsutsiktene for Svalbard, som ikke er å tviholde på kulldrift, som ikke er å insistere på at det er et eller annet utenrikspolitisk magisk knyttet til kulldrift som gjør det spesielt egnet for å opprettholde bosetting, og som offensivt går løst på den opplagte oppgaven det er å videreutvikle det norske svalbardsamfunnet til et verdensledende bærekraftig polarsamfunn. Det er nemlig veldig mulig. Da jeg var på Svalbard første gang, i 1978, var Svalbard et 100 pst. kullsamfunn. Det gikk ikke an å få kjøpt noe som helst der, det gikk ikke an å få et sted å bo, og det fantes ikke noe annet enn kulldrift. Det eneste unntaket var at man kunne få kjøpt øl på huset, og når man fikk kjøpt øl på huset, fikk man tilbake monopolpenger som det sto «Store Norske Spitsbergen Kulkompani» på.

Siden det har det norske svalbardsamfunnet blitt mer enn dobbelt så stort og har fått en mye, mye større nasjonal og internasjonal betydning. Den utviklingen som har skjedd på Svalbard de siste 30 årene, er et helt ugjendrivelig bevis på at dette samfunnet klarer seg helt strålende med mindre og mindre og etter hvert ikke kulldrift. Så la oss nå bli ferdige med denne fullstendig antikverte debatten om at det norske svalbardsamfunnet er avhengig av kull. Det norske svalbardsamfunnet er avhengig av å komme seg over i en bærekraftig utvikling – og det litt kvikt. Derfor er det også veldig interessant at Store Norske har bedt om en støtte på 450 mill. kr, hvorav 400 mill. kr skal gå til å opprettholde kulldrift og 50 mill. kr til å videreutvikle nye næringer. Den enkle og opplagte løsningen i første omgang er å snu de beløpene opp ned. Start nå, med et tydelig signal om at det skal gjøres omstillinger på Svalbard. Så kan man diskutere om Store Norske er den beste aktøren, men det er i hvert fall en aktør som er etablert på Svalbard, og som kan bruke midler til det de bør

brukes til, nemlig å skape framtida og ikke opprettholde fortida.

Svalbard har en unik posisjon internasjonalt som polar-samfunn generelt og som forskningssamfunn spesielt, og det er den posisjonen som er kjent og respektert i det internasjonale samfunnet. Folk får stort sett sjokk når de oppdager at det i tillegg eksporteres kull til et EU som vi samtidig oppsøker for å fortelle dem at de må holde opp å bruke kull slik at de kan kjøpe norsk gass. Dette er ikke en god del av den norske svalbardprofileringen. Den gode delen er forskningen, turismen, forvaltningen, kunnskapen og kjærligheten til Arktis. Derfor ser jeg fram til en stortingsmelding og en debatt i Stortinget som endelig tar fatt i det framtida må bestå av på Svalbard, og at man benytter den sjansen som nå endelig er oppstått i Stortinget, hvor det tydeligvis er i hvert fall mange partier og mange representanter som erkjenner at denne veien må vi gå, og som tar på alvor at det som skal skje, er skjedd, nemlig at fossile energibærere begynner å falle i pris av diverse årsaker – inklusiv en positiv fornybar utvikling – og at det ikke er der vi skal investere verken politikk eller penger.

Eirik Sivertsen (A) [12:21:12]: Jeg gleder meg over varselet om en ny stortingsmelding om Svalbard. Jeg er glad for at regjeringen har iverksatt dette litt fortere enn man ville ha gjort hvis man skulle fulgt den periodiske syklusen som har vært. Statsråden begrunnet det med at utviklingen skjer fort, og da er det også bra at man snur seg rundt.

Kulldrift på Svalbard vil åpenbart være et av de spørsmålene som drøftes. Og la meg bare slå fast at utvinning av kull for eksport og deretter energiforbrenning ikke er en langvarig løsning for Svalbard. Det oppfattes det å være bred enighet om i denne salen.

Så er det noe med hvordan man ser dette på kort og mellomlang sikt. Jeg tror vi må leve med en stund til at det foregår kulldrift på Svalbard. Men forhåpentligvis vil man også lykkes med arbeidet med hvordan man kan bruke dette mer som et tilsetningsstoff bl.a. i stålindustrien enn til forbrenning.

Vi må være oppmerksom på at fortsatt er det et kullkraftverk på Svalbard. Det skal være varmt vann og varme i husene på Svalbard også i overskuelig framtid. Jeg merket meg at statsråden sa at det er en av de delene som skal adresseres i stortingsmeldingen. Det er jeg veldig glad for. Så håper vi at vi finner en løsning på det. Men inntil vi finner en løsning, er det ingen som har kommet opp med noe bedre forslag.

Store Norske er et veldig viktig selskap på Svalbard. Det er nesten heleid av staten. De driver med kulldrift, og de driver også med så mye annet. Blant annet utfører de viktige samfunnsoppdrag når det gjelder å drifte svalbard-samfunnet med en del infrastruktur. Det er et veldig viktig moment som gjør at vi ikke bare kan sitte med hendene i fanget og la selskapet gå over ende. Det er derfor viktig for Arbeiderpartiet å varsle at vi er positive til å gi støtte til selskapet, slik at man kommer seg gjennom den kneika. Vi er derimot ikke veldig positive til å drive og subsidiere kulldrift, så eventuelle lån og andre former for støtte må

det knyttes betingelser til om omstilling og utvikling, slik linjene i debatten i salen her i dag har vært. På kort sikt må også selskapet settes i stand til å starte den utviklingen, og da kan f.eks. lån, garantier eller andre tilskudd fra staten være viktig.

Forskningsinfrastrukturen, mulighetene for forskning på Svalbard, har blitt trukket fram av flere. Jeg er helt enig i at Svalbard har unike forutsetninger. En av grunnene til at man har unike forutsetninger, er at man har god infrastruktur så langt nord som man ikke har noen andre steder i verden. Det er lett å komme seg til Svalbard. Vi har også bygd opp en veldig god forskningsinfrastruktur først og fremst ved Kings Bay. Og så er det riktig, som representanten Frank Bakke-Jensen påpekte, at Riksrevisjonen har påpekt at denne infrastrukturen ikke utnyttes godt nok. Når vi samtidig vet at vi investerer i en ny antenne for Kartverket i Ny-Ålesund – vi vil i 2017–2018 få et nytt forskningsskip som er betydelig større enn det som nå er frosset inn i isen nord for Svalbard og bedriver forskning der – er det åpenbart at det finnes potensial for mer forskning, ikke bare norsk forskning, men internasjonal forskning.

Den andre grunnen til at det er interessant å drive forskning i Arktis, er selvfølgelig at klimaendringene merkes fortest der, og de merkes med dobbel effekt – med noen variasjoner mellom regionene.

Avslutningsvis noen ord om fred og stabilitet, som flere har vært inne på. Norge har gjennom mange år vært veldig aktiv i den internasjonale arktiske politikken, først og fremst gjennom Arktisk råd. Etter at Arktis kom på kartet til mange stater, har mange land utviklet sin arktiske strategi. I Norge har vi valgt å benevne det som en nordområdestrategi. Det som kjennetegner og som er felles for alle strategiene, er nettopp ønsket om fred og stabilitet i regionen. Det er ingen ting som tilsier at det ikke skulle være det. Det har vi et felles mål om. Vårt nordområdediplomati, som førte fram til en knesetting av prinsippet om at det er havretten som gjelder, er et viktig bidrag i så måte. Alle statene i Arktisk råd og observatørene har sluttet seg til at det er havretten som gjelder i området, som nesten alle har nevnt i debatten. La meg avslutte med å fastslå at Svalbard er en del av norsk territorium. Det er en øygruppe som ligger litt nordvest for fastlandet, men det er altså norsk territorium.

Regina Alexandrova (H) [12:26:26]: Først vil jeg takke interpellanten for et meget godt innlegg og for å ta opp viktige spørsmål knyttet til Svalbard. Det har kommet mange gode innspill fra talerstolen her i dag.

Jeg skal snakke om sikkerhet og beredskap. Som flere har nevnt, er nordområdene Norges viktigste sikkerhetspolitiske interesseområde. Tilstedeværelse i nord er derfor en av de viktigste nasjonale oppgavene for Forsvaret. Sivilt militært samarbeid er helt nødvendig for å sikre ressursgrunnlaget på Svalbard. Det er bred enighet om målene for svalbardpolitikken på Stortinget. Linjen med en konsekvent og fast håndhevelse av suvereniteten, korrekt overholdelse av Svalbardtraktaten og kontroll med at traktaten blir etterlevd, bevaring av den særegne villmarksnaturen i

områdene og opprettholdelse av et norsk samfunn på øya ligger fast.

Klima- og miljøarbeidet i nordområdene er viktig for Norge, og det er viktig med en helhetlig, langsiktig og forsvarlig forvaltning av naturressursene. Klima og miljø må forvaltes på en bærekraftig måte, og områdets miljøverdier må ivaretas gjennom økt samarbeid i et område med gradvis mer aktivitet.

Kystvakta gir viktige bidrag til redningsberedskap, oljevernberedskap, fiskerikontroll og andre sivile oppgaver. Gjennom målrettede inspeksjoner i områder med fangst og fiske har Kystvakta en viktig betydning når det gjelder effektiv overvåking, relevant tilstedeværelse og ressursforvaltning i og rundt Svalbard. Kystvakta er en bærebjelke i beredskapsarbeid og utgjør en stabilitetsskapende faktor i våre ressursrike og strategisk viktige havområder.

Modernisering og oppgradering er viktig for å beholde operativitet i og rundt Svalbard. I april 2014 åpnet en ny helikopterhangar for Sysselmannens helikoptertjeneste på Svalbard. Samtidig ble de daværende redningshelikoptrene byttet ut med to nye store helikopter, Super Puma. De to redningshelikoptrene vil kunne rykke ut samtidig dersom det skjer en stor ulykke. De vil kunne hente opptil 18 personer hver i en radius på 120 nautiske mil. Helikoptrene har nytt søkeutstyr, bedre kommunikasjonsutstyr og sikkerhetsutstyr.

I tillegg har vi en viktig og uvurderlig ressurs på Andøya med Orion-fly ved 333-skvadronen. Orion er et langt-rekkende maritimt patruljefly og er en viktig ressurs og bidragsyter til bl.a. suverenitetshevdelse i norsk farvann og med søk og redningstjeneste. Orion har kapasitet til tilstedeværelse over lang tid og med søk over store områder.

Disse samlede kapasitetene er med på å styrke søk- og redningsberedskapen ytterligere og bidrar til økt sikkerhet og økt beredskap på og rundt Svalbard.

Ola Elvestuen (V) [12:30:18]: Først vil jeg takke for debatten og for det store engasjementet i saken og interessen for både Arktis og nordområdene og Svalbard spesielt.

Jeg tror vi skal legge til grunn at Svalbard er inne i en dramatisk situasjon, først og fremst på grunn av klimaendringene og nettopp det faktum at det er i Arktis at temperaturendringene jo blir størst, med den dramatikken som ligger i det. Men disse endringene gir også noen muligheter. Jeg er glad for at vi nå får en svalbardmelding. Ut fra debatten tror jeg det er et godt grunnlag for å ha en bred enighet om hovedlinjene i norsk svalbardpolitikk også i årene framover, med både forskning og utdanning og turisme, men også for å legge vekt på å bygge opp Svalbard som et logistikksentrum med de mulighetene det jo gir for å få et mer variert næringsliv i årene framover på Svalbard.

Jeg tror vi skal ta med oss at det egentlig gjelder å handle raskt både med investeringer i havna og hvordan vi kan videreutvikle flyplassen, og også det som statsråden tar opp, se på mulighetene, altså se på energisystemet. Det er ingen grunn til å vente med å igangsette en konseptvalgutredning for Svalbard som et lavutslippssamfunn. Det er en prosess som lokalstyret selv fint kan håndtere. Det tar den

tiden det tar, men det er viktig å komme i gang med den jobben, der en også selvfølgelig ser på kullkraftverket med CO₂-håndtering, men også ser på andre muligheter for å gjøre Svalbard til et lavutslippssamfunn.

Det er også viktig å videreføre det CCS-prosjektet, CO₂-håndteringsprosjektet, som er på Svalbard, som er et eget forskningsprosjekt, der oljeselskapene er tungt inne, og i en situasjon hvor oljeselskapene kutter sine utgifter, er det fare for at dette prosjektet blir dårligere finansiert nå framover. Det er viktig at det videreføres for Svalbards del, men også for å utvikle CCS internasjonalt.

Vi må ta inn over oss den brå endringen som nå kommer. Det ble utarbeidet en strategisk næringsplan for Svalbard av Svalbard Næringsforening så sent som i fjor. I fjor hadde man ett scenario som de anså som lite sannsynlig – det ble sett på av NIBR – med en dramatisk reduksjon i kulldriften på Svalbard. Nå er vi der. Det denne rapporten viser, er at man trenger en dobling av antall studenter og samtidig en dobling av antall ansatte i reiseliv og forskning og utdanning for å veie opp for reduksjonen i kulldriften. Det viser at vi trenger å handle raskt. Vi må komme igjen med mange tiltak nå. En videre oppstart med en subsidiering av kulldriften er for Venstre ikke noe alternativ.

Statsråd Anders Anundsen [12:33:41]: La meg først få takke for en svært god og samlende debatt som viser at Stortinget i stort har felles utgangspunkt når det gjelder viktigheten av å videreutvikle Longyearbyen og Svalbard.

Jeg tror nok at vi må ta inn over oss at de for så vidt er vant til og godt forberedt på omstillingsarbeid på Svalbard, men jeg tror nok, som interpellanten var inne på, at omstillingen nå kommer mye raskere enn det som var utgangspunktet. Det var lagt opp til at en over tid kunne se på videreutvikling av ulike næringstyper osv., men det er klart at den situasjonen som vi nå ser, vil tvinge frem en raskere omstilling enn det som nok var utgangspunktet. Derfor er jeg veldig glad for at alle som har vært der oppe, har uttrykt støtte til at det nå kommer en ny stortingsmelding om Svalbard som kan vurdere disse spørsmålene i helhet. Det er mange departement som vil være involvert i det arbeidet, og det er viktig at vi sikrer den nødvendige forankringen for det arbeidet som der gjøres.

Jeg er også glad for at dette blir tatt godt imot, til tross for at det egentlig er en fremskyndig av det som normalt ville vært fremleggelsesfase for en ny stortingsmelding om Svalbard. Men vi mener det er viktig, og det forstår jeg Stortinget er enig i, at vi tilpasser oss den situasjonen som faktisk er der, og at vi legger så godt til rette som vi kan gjøre for å sikre en videreutvikling av Longyearbyen, men også av de andre svalbardsamfunnene. Der er det kommet mange gode innspill, ikke minst innspill som viser at det er et godt grunnlag for det arbeidet vi nå skal igangsette. Jeg har lyst til å si at i en sånn situasjon er det viktig å ta hensyn til innspill som kommer fra ulike aktører, som kan tenke seg en fremtid på Svalbard. Det kan være helt nye ting som vi i utgangspunktet ikke har tenkt ut i dag. Det å være kreativ og konstruktiv for å se hvordan vi kan bidra til å opprettholde både Longyearbyen og de andre svalbardsamfunnene, er veldig viktig.

Og så er jeg veldig glad for at Stortinget har dette gløddende engasjementet for Svalbard. Svalbard er en utrolig viktig – strategisk viktig – del av Norge. Det er viktig for norske interesser, og det er viktig at vi klarer å legge forholdene til rette for at vi fortsatt har levekraftige lokalsamfunn på Svalbard. Det er noen utfordringer nå, det er noen skyer i horisonten, men jeg er helt overbevist om at det jeg etter hvert, etter å ha vært på Svalbard noen ganger, kaller svalbardånden, vil bidra til at vi kommer til å lande dette på en god måte.

Presidenten: Da er debatten i sak nr. 3 avsluttet.

Sak nr. 4 [12:36:14]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 12.36.
